

CARRER 165

Gener 2024 | www.favb.cat

FEDERACIÓ
D'ASSOCIACIONS
VEINALS
DE BARCELONA
favb

DOSSIER

La Barcelona precària

D'ENTRADA

La Copa Amèrica atraca a Barcelona

SUMARI

D'ENTRADA

2

El veïnat ja paga la factura de la Copa Amèrica

Gemma Aguilera

4

Pluja de milions a Ciutat Vella?

Miquel Borràs

5

La Copa de l'Amèrica a València

Vicent Martínez

CRÒNICA

6

Reordenació (sense preses) dels allotjaments turístics

Meritxell M. Pauné

7

Els pisos no són per al turisme

Pere Mariné i Ana Menéndez

8

Hereu, del Port al ministeri

Andrés Naya

9

Clos, un hotelier faraònic

Eloi Latorre

10

¿Dónde están los pediatras del ambulatorio del Turó?

Luis Caldeiro

11

Entrevista a Gemma G. Fàbrega, periodista

Oriol Lapeira

OPINIÓ

12

Editorial: Sequera i tarifes

12

L'acudit de Jordi Lapedra

13

La Cambra Fosca

15

Les mútues de funcionaris, un perill per a la sanitat pública

Comissió de Salut de la Favb

DOSSIER:

LA BARCELONA PRECÀRIA

16

Pitjor pagats, menys respectats

David G. Mateu

17

Precarietat, capitalisme i societat

Albert Recio

18

Treballar i ser pobre

Marc Font

19

Entrevista a Joan Benach, metge i sociòleg

Anaïs Barnolas

21

Migrants, la mà d'obra més explotable i vulnerable

Álvaro Carretón

22

Mil i un obstacles per fer una vida independent

Eric Moner

23

La precarietat colpeja les dones, lesbianes i trans

Neus Moreno

25

Acabar amb la precarietat laboral, una fita sindical

Núria Giraldo

25

El cas dels 'riders', la llar i les cures: fer proper el sindicalisme

Liliana Reyes

BARCELONES

26

Rodríguez Ocaña, l'obrer que no va poder ser regidor

Carles Prieto

27

El carril bici de la Via Augusta

Joan Morejón

28

Les cases barates del Bon Pastor, memòria i habitatge

Marc Villoro

29

Habitacions múltiples: Entrevista a Mireia Fernández

Jesús Rodríguez

30

Crítica literària

Ignasi Franch

31

La Favb informa: Al·legacions veïnals al PDUM

31

El cor robat: Carmen Casanovas, AV San Cristobal-SEAT

Catherina Azón

32

La contra: Entrevista a Mercè Tatjer, geògrafa i historiadora

Néstor Bogajo

Vista del Port Vell i el Moll d'Espanya, amb el Museu d'Història de Catalunya i l'antic Imax en segon terme. MARC JAVIERRE

El veïnat ja paga la factura de la Copa Amèrica

Gentrificació, especulació amb l'habitatge i pèrdua d'espais públics, entre els costos que ja són visibles a Barcelona en la preparació de l'esdeveniment esportiu que tindrà lloc enguany

GEMMA AGUILERA

La Copa Amèrica de Vela 2024 ja té un perdedor mesos abans que arrenqui la competició: el veïnat. “El poder de Barcelona ha decidit socialitzar els esforços i el patiment i privatitzar els beneficis d’un esdeveniment esportiu que ja està impactant negativament en la vida dels barcelonins i que tindrà conseqüències en el futur de la ciutat. Revivim el fantasma dels Jocs Olímpics amb una indefensió total”, denuncia Daniel Pardo, membre de l’Assemblea de Barris pel Decreixement Turístic, una de les setanta entitats que integren la Plataforma No a la Copa Amèrica.

Rere les xifres que llueix l’organització de la cita esportiva -la previsió de 1.200 milions d’euros d’impacte econòmic directe a la ciutat i 19.000 llocs de treball-, la Plataforma alerta que ja s’han produït danys reals per a la vida del veïnat en alguns barris, com ara la gentrificació i l’expulsió de veïns i veïnes per l’especulació en l’habitatge i la precarització d’algunes feines. A més, s’albira un agreujament de la situació quan arribi l’onada de turistes per veure la competició i s’alerta que alguns espais públics acabaran privatitzats.

El lloguer de temporada, una trampa

La Plataforma No a la Copa Amèrica és conscient que no podrà aturar aquesta edició, però es mobilitza perquè “no hi hagi més esdeveniments com aquest”, “opacs i amb un desequilibri tan sagnant entre la inversió pública i privada i el retorn d’aquests diners a la ciutadania”, avisa Pardo. “Les Administracions estan gastant de forma opaca diners que són dels ciutadans i que acabaran servint perquè el veïnat perdem una mica més de la nostra ciutat, fins que siguem expulsats del tot”, afegeix l’activista.

Si l’accés a l’habitatge ja és una de les grans xacres a Barcelona, la Copa Amèrica posa, segons les entitats mobilitza-

Accés a l'America's Cup Experience, instal·lada des de fa uns mesos a l'edifici del desaparegut cinema. M. J.

des, la catifa vermella per acabar d'expulsar veïns. I és que la legislació permet als propietaris escapar de la regulació dels preus si el contracte de lloguer és de menys d'un any, una casuística que afectarà el personal de la Copa que s'instal·li a la ciutat, i que l'organització estima en unes 2.000 persones.

Aquesta escletxa legal ha posat en alerta diverses associacions veïnals, entre les quals la del Barri Gòtic, una zona que pateix la sagnia permanent de veïns expulsats pels desorbitats preus de l'habitatge. "Ja veiem que la gran majoria de l'oferta de lloguer al barri, sobretot a la part més a tocar del port, és lloguer de temporada amb el reclam de la Copa, i això obre la porta al perill real que els propietaris abandonin el lloguer de llarga durada per sempre i redueixin al no res l'oferta per al veïnat. És una manera directa d'expulsar-nos definitivament", descriu el president de l'entitat, Martí Cusó. L'activista creu que aquests lloguers de temporada tindran un impacte molt més enllà dels mesos de competició i acabaran convertint en una mena de barris dormitori sense ànima zones com el Gòtic, el Raval, el Poble-sec o la Barceloneta.

Comprar per vendre

A la pujada dels lloguers cal afegir les tècniques agressives de compra: la Plataforma No a la Copa Amèrica confirma casos de veïns de la Barceloneta que han rebut diverses trucades d'immobiliàries -així com fulletons a la bústia- oferint-los comprar el seu pis per després vendre'l aprofitant l'empenta de la competició. El portal Idealista, de fet, té a la venda un pis al barri de 107 m² per 1,6 milions d'euros, i en l'anunci hi apareix el reclam de la Copa: "No et perdis l'oportunitat d'invertir al barri amb més projecció de Barcelona". El públic objectiu d'aquest mercat són, d'entrada, les 2.000 persones entre integrants dels sis equips de vela que competiran, membres de l'organització i familiars que ja estan

A VALÈNCIA, FRACÀS SOCIAL I ECONÒMIC

El 2007 i el 2010, València va acollir la Copa Amèrica, un esdeveniment que va acabar en desastre financer i social a la capital del Túria. Un estudi acadèmic sobre la repercussió en els negocis a peu de carrer va concloure que les grans empreses i les transnacionals van ser les principals beneficiades, mentre que les empreses locals van quedar "en un pla secundari" en la distribució de guanys. La zona del Cabanyal va pagar un preu altíssim per acollir l'esdeveniment. Al seu entorn, s'hi van fer grans obres en ocasió de la Copa, asfalt per tot arreu mentre el barri maldava per conservar les seves cases pintoresques i veia com no quedaven diners per fer-hi intervencions mínimes. L'aventura es va tancar amb un forat de 400 milions d'euros invertits per la Generalitat Valenciana i l'Ajuntament, que va acabar assumint l'Estat.

instal·lats a la ciutat, segons confirmen fonts de la competició. Provenents de països amb un poder adquisitiu més elevat que el dels catalans, han accedit al mercat immobiliari pagant preus molt més alts dels ja prohibitius a Barcelona, amb un preu mitjà de 1.123 euros mensuals per als lloguers segons l'Incasòl.

El Moll de la Fusta, patrimoni perdut?

Cusó apunta a un altre efecte pervers de la Copa Amèrica. I és que el Gòtic fa anys que reivindica el Moll de la Fusta com "un espai d'obertura al barri, un espai públic que hauria d'estar a l'abast de la ciutadania, amb equipaments públics, però que ara torna a donar l'esquena al barri i es

privatitza". El Port de Barcelona, de fet, té altres plans, que passen per millorar l'accés al mar des de la Via Laietana i la Rambla, obrint un nou accés pel Moll de Fusta fins al World Trade Center per la vora del mar. L'Autoritat Portuària presenta la zona com "el gran escenari on se situarà el *village* públic i gratuït durant els dos mesos que dura la regata -del 22 d'agost al 20 d'octubre-, de manera que la vela, la mar i tot el relacionat amb el marítim s'acosti a la ciutat. És el millor espai que podem oferir", descriu David Pino, director del Port Vell. L'Autoritat Portuària té una vintena d'actuacions previstes per acollir la Copa, que donen com a resultat la segona gran remodelació d'aquest espai després dels Jocs Olímpics del 1992.

Però el veïnat veu aquesta transformació de forma molt diferent. Segons Cusó, el 2024 s'haurà materialitzat "una nova pèrdua d'espai públic i verd al barri, perquè la Copa és una excusa per privatitzar encara més un port que històricament pertany a la ciutat i als veïns". En la mateixa línia es pronuncia l'historiador marítim Javier Moreno Rico. A parer seu, cal

Les entitats veïnals denuncien que amb el reclam de la Copa la gran majoria de l'oferta de pisos de lloguer al barri ja és de temporada

Preocupa que l'esdeveniment sigui un filó per acabar de convertir el Port Vell en un espai per al benefici econòmic i no per a la ciutadania

posar el focus en l'"impacte" que tindrà en el port la celebració de la Copa, un esdeveniment que titlla de "desastre" per a Barcelona: "L'organització de l'esdeveniment és un filó més per reforçar la política dels darrers 30 anys de l'Autoritat Portuària de convertir el Port Vell en un espai per al benefici econòmic del Port i no al servei de la ciutadania". Alerta que, amb aquesta nova intervenció, "passarà el que va passar amb la reforma del Port Vell per als Jocs Olímpics i amb la Marina del Port, una explotació econòmica que perjudica el veïnat i no aporta cap tipus de benefici a la ciutat".

"Especulació i explotació del Port"

Moreno Rico denuncia que l'organització de la Copa Amèrica ha portat a Barcelona, "amb la connivència de les institucions", un "muntatge comparable al de la Fórmula 1 o el Moto GP, on la faceta esportiva és més que discutible i, en canvi, està molt clar el negoci econòmic que fa una empresa internacional, però també l'Autoritat Portuària". I recorda el "fiasco" que va viure la ciutat de València amb l'organització de les edicions del 2007 i el 2010: "Allò va acabar com el rosari de l'Aurora en tots els sentits, va ser un negoci ruïnós econòmicament i també socialment".

L'expert considera que l'Autoritat Portuària "serà una de les grans beneficiades, perquè podrà expandir la seva política d'explotació i especulació del Port Vell per al seu propi benefici". I exemplifica: "L'antiga seu de l'Autoritat, al Portal de la Pau, ha estat abandonada durant set o vuit anys, i ara que el Port veu l'ocasió de fer-hi negoci, rescata el projecte de rehabilitació. Però el que es farà és especular, amb un primer pis per a *festetes* del Port, com a seu institucional, i a la planta baixa un restaurant i una cafeteria! Un espai que hauria de ser un equipament per a la ciutadania es destinarà a engeixar els números del Port", sentència.

SEGUEIX A LA PÀGINA 4 →

D'ENTRADA: LA COPA AMÈRICA ATRACA A BARCELONA

Publicitat de l'equip organitzador de la Copa a la zona del Port. MARC JAVIERRE

→ VE DE LA PÀGINA 3

L'historiador encara assenyala un altre front que estaria sota el focus de l'especulació. Es tracta de la zona de l'antic cinema Imax. "De moment, hi ha una gran exposició sobre la Copa Amèrica, un altre negoci per rendibilitzar que té el Port, quan aquest espai hauria de ser per passejar, un petit pulmó verd".

I què passarà quan s'acabi la Copa? Rico vaticina que l'espai "quedarà en no res per al veïnat i s'hi acabarà fent algun projecte rendible per a l'Autoritat Portuària, allunyat de la seva vinculació històrica amb la ciutat i els veïns i veïnes de Barcelona". Per tot plegat, Moreno Rico reivindica, "des de fa 30 anys", que el Port "retorni a la ciutat aquest espai de l'antic Port Vell, que el gestioni l'Ajuntament i el posi al servei del veïnat i no de l'especulació".

El capital internacional, content

Quan la Copa Amèrica plegui veles, molts veïns continuaran la lluita que han iniciat per mantenir el seu habitatge i no ser expulsats del barri, engolits per la su-

S'estima que les administracions públiques abocaran uns 80 milions d'euros en l'organització de l'esdeveniment

Martí Cusó (Gòtic): "Tornem a la lògica perillosa dels Jocs Olímpics del 92, dels quals encara en paguem les conseqüències"

I DESPRÉS, ATLETISME, FUTBOL I GOLF

L'Ajuntament de Barcelona té en marxa la maquinària administrativa per aconseguir l'organització d'altres grans esdeveniments esportius els pròxims anys. És el cas de les candidatures per ser la seu dels Campionats del Món d'Atletisme del 2029, el Mundial de Futbol del 2030 -organitzat per Espanya, Portugal i el Marroc, i on Barcelona, amb el Camp Nou remodelat, aspira a acollir la final- i la Ryder Cup de Golf del 2031.

posada projecció internacional de Barcelona, guanyada mercès a l'esdeveniment. Probablement, arribaran més visitants i el sector turístic celebrarà els números. I les Administracions que hauran invertit en aquesta cita -s'estima que la Generalitat, l'Ajuntament, el govern espanyol, Turisme de Barcelona i la Diputació de Barcelona hi hauran abocat uns 80 milions d'euros- celebraran l'èxit organitzatiu i l'impacte econòmic i reputacional de la competició, que, per cert, és considerada l'esdeveniment esportiu internacional amb més seguidors del món després del Mundial de Futbol i els Jocs Olímpics.

"Són arguments ja fabricats per atraure capitals internacionals, que en cap cas tindran un retorn social per a la ciutat. Tornem a la lògica perillosa dels Jocs Olímpics del 92, dels quals encara ara en paguem les conseqüències", resumeix Martí Cusó. I tot plegat, amb l'avis del president de la Copa Amèrica, Grant Dalton, que ha assegurat que està sobre la taula la possibilitat que Barcelona aculli també la competició l'any 2028.

OPINIÓ A Ciutat Vella coneixen bé la falsedat dels defensors de la iniciativa privada que parla de 'benefici per a tothom': massificació turística, transport públic col·lapsat, delinqüència, soroll, botellots, brutícia...

Miquel Borràs

Membre de la Xarxa Veïnal del Raval

Caurà una pluja de milions als barris de Ciutat Vella?

Les conseqüències negatives de la Copa Amèrica es notaran, sobretot, als barris més propers a l'esdeveniment. Tots els barris de Ciutat Vella se'n veuran afectats i, en alguns, ja s'hi noten aquests canvis. Ja coneixem ofertes de compra d'habitatges al Raval, el Gòtic i la Barceloneta, amb la intenció de llogar-los a preus desorbitats durant el 2024, o veiem l'obertura d'alguns comerços amb productes de luxe a indrets on mai no tindrien demanda. Per exemple, el lloguer de cotxes esportius superexclusius a prop de la Barceloneta per fer una volta pels nostres carrers, com si fos el circuit de Montmeló.

Tots aquests canvis són defensats per alguns gremis de comerciants, restauració i hostaleria, amb l'argument que ens portaran una pluja de milions, però no expliquen com es repartiran aquests milions ni quants en posen les nostres administracions públiques. O sigui, amb els nostres diners.

Segons les darreres notícies, les Administracions aportaran a l'esdeveniment 55 milions d'euros -com a mínim-, mentre anuncien només 200 milions en habitatge social a la ciutat. Els sous dels treballadors de bars, restaurants i hotels són de vergonya i els preus que els negocis paguen a l'Ajuntament per les terrasses són ridículs comparats amb el que els costa el lloguer dels seus locals. Fins i tot, accepten pagar més de lloguer als propietaris si tenen espai per a terrassa, ja que el seu negoci pot tenir més rendibilitat a costa de l'espai públic baratíssim.

Una història coneguda

A Ciutat Vella coneixem bé la falsedat dels defensors de la iniciativa privada quan parlen de *benefici per a tothom*. Coneixem bé els problemes de la massificació turística i els canvis que provoca en el tipus de comerç -monocultiu turístic-; en l'ús del transport públic -allaus a les parades de metro o col·lapse d'autobusos-; en el col·lapse de vianants a certs carrers; en l'augment de la delinqüència de carrer i de *quant blanc*; en l'augment de les desigualtats socials i la persecució dels perdedors...

Cotxes esportius superexclusius es lloguen a prop de la Barceloneta per fer una volta pels nostres carrers, com si fos el circuit de Montmeló

Quan acabi la Copa, els especuladors vendran els pisos a fons d'inversió o els 'deixaran' en mans de narcotraficants, com ja ha passat els últims anys

Per no parlar de l'augment de la brutícia, del soroll, dels botellots i del consum d'aigua -durant una forta sequera-, així com altres *beneficis* que deixa la visita de 20 milions de visitants a l'any, mentre que els beneficiaris no en paguen el cost a l'Ajuntament.

Com a herència, la Copa deixarà barris buits. La compra d'habitatges per llogar-los temporalment a preus elevadíssims durant aquest any expulsarà veïns i veïnes d'aquests barris de manera permanent. Quan acabi la competició, els especuladors actuals segurament els intentaran vendre a *granel* a fons d'inversió o els *deixaran* en mans de narcotraficants, com ja ha passat els últims anys.

No estem d'acord amb tot això i exigim, com a mínim, que s'estableixin mecanismes per compensar l'impacte al veïnat; que es reguli de manera efectiva el mercat de l'habitatge; que es tanquin els allotjaments turístics il·legals; que s'impedeixi el lloguer de temporada; que es frenin els desnonaments fins passada la competició; que es limiti l'espai de les terrasses; que augmenti la freqüència del transport públic i que es garanteixin els drets laborals dels treballadors i treballadores.

CALENDARI 2024

'Surfejant' la Copa Amèrica

Mentre la inflació estreny la classe treballadora i el preu de l'habitatge s'enfila pels núvols, la ciutat s'emboïca a organitzar la Copa Amèrica de Vela. Serà per fer caixa a les arques públiques? No ho sembla: de moment, només el 2023 s'han invertit més de 30 milions d'euros de les Administracions per finançar la festa a través de l'obscura Fundació Barcelona Capital Nàutica. Serà per generar llocs de treball? Ens agradaria saber per a qui i amb quines condicions laborals. Serà perquè grans i petits puguem gaudir d'un espectacle esportiu internacional? Com, si no s'hi veurà res? O per revitalitzar la zona marítima? Moltes veïnes dels barris mariners no ho veuen gens clar. Com els companys del moviment veïnal valencià, que ens expliquen en aquesta mateixa pàgina quin balanç fan de la celebració de la Copa fa més d'una dècada a València -una ciutat que acaba d'aprovar una ampliació bestial del port que els ecologistes ja avisen que causarà un greu impacte ambiental i posarà en perill les platges de València i l'ecosistema de l'Albufera-. De moment, al nostre calendari els amics Azagra i Revuelta s'imaginen la cosa envoltada de tacons, especuladors i bon vivants. Segur que l'encerten. Per la nostra part, us desitgem un 2024 amb els peus a terra, un plat a taula, sostre sota el que poder descansar i bona companyia. **L'equip de Carrer**

ANÀLISI València va acollir l'esdeveniment esportiu el 2007 i el 2010, però això no va servir per millorar la situació dels barris del Canyameler, el Grau i Natzaret

LA COPA DE L'AMÈRICA O LA FESTA DE LES SIRENES

VICENT MARTÍNEZ
PLATAFORMA EL LITORAL
PER AL POBLE

La celebració de la 32ena i la 33ena Copa de l'Amèrica a València va coincidir en el temps (2004-2010) i en l'espai -els barris mariners del Canyameler, el Grau i Natzaret- amb la disputa del Gran Premi d'Europa de Fórmula 1 dels anys 2008 al 2012. Açò, lluny de ser una oportunitat per al desenvolupament racional del litoral valencià, suposà una sinergia negativa que tingué efectes perversos en estos barris i a l'entorn marítim de la ciutat.

En primer lloc, patí la transparència de l'acció política i la participació ciutadana en el disseny d'aquests esdeveniments. Tal com després es va demostrar, la urgència dels processos constructius erosionà els mecanismes adients d'adjudicació i la consulta al veïnatge va ser inexistent. S'obviaren requisits mediambientals -declaracions d'impacte- a més de les mateixes ordenances i regulacions municipals -afeccions al patrimoni protegit-. Es van malbaratar milions d'euros per fer pujar infraestructures del no-res i per apropiarse -prèvia rehabilitació amb diners de tots i totes- d'antigues instal·lacions en desús, que el veïnat reivindicava des de feia temps per suplir l'atàvica mancança d'equipaments públics d'estos barris obrers i exindustrials. En ocupar sense miraments terrenys que estaven pendents d'ordenació urbanística, afegiren tal complexitat a la solució final, que, una vegada passat el *sarau*, els espais ocupats i les caríssimes ins-

La urgència dels processos constructius erosionà els mecanismes adients d'adjudicació

Un cop passat el 'sarau', els espais ocupats i les caríssimes instal·lacions restaren durant lustres inutilitzats

Recreació del projecte urbanístic per al Grau de València. ARXIU

tal·lacions restaren durant lustres inutilitzats, es degradaren davant dels nostres ulls i necessitats, com un decorat d'una distopia urbana, soterrant l'opció d'uns barris mariners vivibles, diversos i equilibrats amb la iniciativa privada.

Sense ànim de llistar-les per la seua importància, hi ha un bon enfilall de paleses conseqüències indesitjades, específiques de la celebració de la Copa de l'Amèrica a València: sol del futur Pla d'Actuació Integrada (PAI) del Grau encara sense descontaminar; afecció a ecosistemes fluvials i costaners sense mesures correctores per absència de Declaració d'Impacte Ambiental (DIA); deute inassumible que ha paralitzat durant dècades el desenvolupament urbanístic de la zona; servitud del disseny del PAI del Grau respecte al Circuit Urbà de Fórmula 1; cap incidència positiva als esports de la vela o automobilisme aficionat... I n'hi ha de més.

Efecte dominó

Potser no seran aquestes mateixes, però podem assegurar que en qualsevol lloc on es dispute esta competició hi haurà -a banda de les molèsties i restriccions durant la competició- externalitats negatives que patiran els veïns i veïnes directament afectats, i també, per les despeses públiques a satisfer, tota la resta de la ciutadania.

I per acabar, no menys important, és possible que també aparega un efecte dominó pernicios: al final de tot el procés i per la seua situació privilegiada prop de la riba, estos espais i instal·lacions revindran molt atractius per al sector immobiliari, els po-

ders públics voldran compensar la despesa i obtindre un retorn econòmic i els lliuraran a la iniciativa privada sense a penes regulació, el que causarà: privatització de l'accés a la làmina d'aigua en les dàrsenes ocupades; pèrdua d'oportunitat de radicar equipaments i serveis públics; i gentrificació i turistificació dels barris a tocar del recinte portuari.

És veritat que aquests esdeveniments "posicionaren València al món" -segons la neollengua política-, però esta visibilitat no va resultar en cap benefici a llarg termini per a la gent i sí més desigualtat entre els barris del districte marítim i els del centre, que han continuat donant-nos l'esquena.

Esperem que cap altra ciutat s'ofegue enlluernada pels cants de sirena de la Copa de l'Amèrica o, almenys, en cas de ser així, que hi haja un pla per a l'endemà que compte amb la participació veïnal i perquè no tornen a ser els ciutadans i ciutadanes els que paguen la festa que només gaudiran i de la que trauran profit uns pocs privilegiats.

* *Vicent Martínez i Sebastià és vicepresident de l'Associació Veïnal del Grau i portaveu de la Plataforma el litoral per al poble (Pelpap).*

La visibilitat no va aportar cap benefici a llarg termini per a la gent i sí més desigualtat entre els barris marítims i del centre

Amb les maletes amunt i avall

Turistes carregats per la Gran Via. Els visitants de Barcelona, a banda dels hotels i altres allotjaments similars, tenen actualment a la seva disposició uns 10.000 pisos d'ús turístic legalitzats. La nova norma hi vol posar ordre.

RRENOMFOTO

Reordenació (sense preses) dels allotjaments turístics

Una nova normativa de la Generalitat de Catalunya canvia les normes del joc i permetrà als ajuntaments limitar el nombre de llicències actives. Barcelona té vora 10.000 allotjaments d'aquest tipus, que si tanquen transvasaran clients a hotels i al mercat negre d'habitacions

MERITXELL M. PAUNÉ

Barcelona rebrà aquesta primavera la clau mestra de tots els apartaments turístics de la ciutat. No una de simbòlica com la dels Reis Mags, que obre totes les portes, sinó una altra que més aviat serveix per tancar-ne de mil en mil. La Generalitat de Catalunya ha impulsat una nova normativa que obligarà aquests negocis a obtenir una llicència municipal quinquennal. Cada ajuntament podrà fixar-ne les condicions, així que *de facto* tindrà la possibilitat de reduir dràsticament l'oferta actual. O d'avaluar-la. Avui a Catalunya hi ha uns 100.000 pisos legals d'aquesta mena, els anomenats Habitatges d'Ús Turístic (HUT). La capital catala-

na en concentra uns 10.000, dels quals aproximadament el 10% s'han incorporat via judicial els darrers quatre anys.

L'invent normatiu prové de la nova consellera de Territori, Esther Capella (ERC), que segons la rumorologia republicana té aspiracions d'alcaldeable per al 2027 a Barcelona. Les tingui o no, ha regalat al govern en solitari de Jaume Collboni (PSC) un bon cop d'efecte si sap jugar aquesta oportunitat històrica per a la capital. Els socialistes ho han vist clar i han desencallat al Parlament la tramitació del reglament. La republicana el va anunciar el 7 de novembre com un decret llei que obligaria a clausurar HUT si o sí a 47 municipis, però el pacte amb el PSC anunciat el passat 20 de desembre ha introduït canvis notables. Ha imposat que es transformi en un projecte de llei

per poder convertir la reducció d'allotjaments en una decisió lliure de cada consistori, sense cap ràtio màxima obligatòria, cosa que treu pressió a municipis de costa. Allà on el planejament ho permeti, el permís local pot ser fins i tot de renovació automàtica.

Barcelona ha rebut amb els braços oberts la nova norma, perquè li dona cobertura legal per retallar allotjaments sense topalls obligatoris. Collboni ha reconegut en una entrevista a Catalunya Ràdio que vol "aprofitar a fons el decret" per "reduir molt significativament el número de pisos turístics, sobretot a les zones amb més pressió turística i més densitat", com podria ser Ciutat Vella i, segons com, també la gran Eixample i Gràcia. Ara bé, l'alcalde no sembla tenir cap pressa per anunciar xifres ni requisits. Té temps de sobres, perquè en realitat els efectes de la normativa no es veuran fins al mandat que ve.

Cinc anys de camí

Si no hi ha cap contratemps, abans del 31 de març del 2024 hauria d'haver entrat en vigor la regulació. Llavors s'obrirà un termini de cinc anys durant el qual cada localitat haurà de fixar les condicions per a l'obtenció de la seva llicència. Els tècnics municipals de Barcelona tenen un bon

repte per davant, perquè hauran de trobar un filtre objectiu que permeti tombar el volum d'apartaments desitjat pel Consistori i que alhora estigui blindat d'acusacions d'arbitrarietat. Avui per avui, l'executiu socialista voldria que fos un criteri relatiu a la densitat, és a dir, tancar apartaments als barris on més n'hi ha avui.

El més probable és que el sector s'espera a tenir un escenari del tot clar abans

El PSC ha imposat que es transformi en un projecte de llei en què la reducció d'allotjaments sigui una decisió lliure de cada consistori

Collboni ha anunciat que vol "aprofitar a fons" la nova normativa, però no sembla tenir cap pressa per anunciar xifres ni requisits

de sol·licitar el permís. I aquells que augurin una negativa seran els últims a fer el tràmit, per mantenir-se operatius el màxim d'anys. La Generalitat va fixar un termini tan ampli per minimitzar les indemnitzacions potencials, ja que per cobrar-ne caldrà demostrar que no s'ha recuperat la inversió prevista. També es dona per feta la judicialització: les patronals Apartur i Federatur han avançat que demanaran empara al Tribunal Constitucional. Avisen, a més, que no es resoldrà l'encariment dels pisos en zones de gran demanda com la capital i que mancarà oferta per encabir els turistes a certs territoris o durant esdeveniments clau com el Mobile World Congress.

Què diu la normativa?

La regulació té força complexitat. No s'aplica a tot el territori català, sinó només a 140 localitats on el Govern constata dificultats d'accés a l'habitatge convencional per raó de preu. A banda, 122 localitats més -les que tenen una ràtio de més de cinc HUT per cada 100 habitants, bàsicament en zones d'esquí o de platja- podran adherir-s'hi si volen. Només quatre compleixen el primer criteri i tenen més de 10 HUT per cada centenar de veïns: Salou, Cambrils, Santa Susanna i Palafrugell. La nova llicència urbanística tindrà una validesa de cinc anys, que posarà fi a la perpetuïtat de l'actual tràmit, una simple comunicació d'inici d'activitat que costa 230 euros.

En un escenari de màxims, la norma podria arribar a més o menys un de cada quatre municipis de Catalunya, que junts sumen 95.000 dels 102.000 apartaments que hi ha registrats al país. Per cert, 85 d'aquests 262 consistoris ja estan aplicant avui algun tipus de regulació, com Barcelona, on no se'n poden obrir des del 2014. Les alarmes fa temps que estaven disparades perquè en l'última dècada s'han multiplicat per deu aquests negocis al país.

Dualitat al món econòmic

La passada campanya electoral va constatar l'existència a Barcelona d'un ampli consens polític en contra dels apartaments turístics. Trias per Barcelona, PSC, Barcelona en Comú i ERC van expressar al maig les seves reticències cap a uns allotjaments que sovint comparteixen replà, ascensor i finca amb comunitats de veïns. Festes sorolloses i descontrolades, maletes amunt i avall constantment i timbres que sonen a deshora per error són algunes de les externalitats més denunciades pels qui viuen al costat.

El moviment per l'habitatge, a més, ha denunciat reiteradament que els allotjaments turístics retiren pisos d'un mercat de lloguer ja massa escàs i car a Barcelona, a banda de contribuir a pujar preus per la via intangible de generar llamine-res expectatives de lucre en els propietaris i intermediaris immobiliaris. Així doncs, no s'auguren grans dificultats a l'Ajuntament capitalí per pactar una majoria política favorable a la reducció d'apartaments. El debat se centrarà en quants i on se'n tanquen.

Casualment, el dia que Capella anunciava el decret era a Catalunya un cofundador d'Airbnb, Nathan Blecharczyk. La plataforma perdrà ingressos com a intermediària dels allotjaments que tanquin, però Blecharczyk no va parlar de les se-

ves pèrdues, sinó que va recordar que les restriccions imposades a Nova York han encarit els hotels de la *Gran Poma* americana. I és que els hotels són els primers beneficiaris d'una gran retallada d'HUT, fins i tot més que els veïns de la ciutat. Ha estat molt eloqüent el gran silenci d'aquest sector davant la mesura. Deu mil apartaments representen un pastís de pernoctacions molt gran a repartir entre els 440 hotels de Barcelona i els de les ciutats properes. Uns establiments que a més viuen un moment dolcíssim, amb un 2023 en què han coincidit preus rècord i ocupacions molt altes en temporada alta, mitjana i també baixa. La Covid-19 els va atropellar i en va fer tancar uns quants, però els supervivents s'han fet d'or amb les ganes de viatjar postpandèmia. Jaume Collboni i Xavier Trias, a més, ja han flirtejat en públic amb la idea de permetre que obrin hotels al centre si rehabiliten finques patrimonials.

L'altre gran transvasament de clientela serà cap al mercat negre, que ja està entrenat gràcies a les habitacions turístiques. Teòricament, avui a Barcelona cap pis amb un veí empadronat pot llogar a visitants les estances sobreres, perquè el Pla Especial Urbanístic d'Apartaments Turístics (PEUAT) municipal ho prohibeix. No obstant, una cerca ràpida als grans portals immobiliaris permet trobar desenes d'anuncis, que arriben a col·locar lliats a 300 euros la nit quan hi ha pics d'afluència. Els anunciants no són particulars en busca de picaresca, sinó professionals que tenen ben calculats guanys i sancions potencials per exercir aquesta activitat prohibida. Una part de la demanda que cobreixen els pisos turístics és molt probable que l'absorbeixin noves habitacions *pirata*.

LLOGUERS PER MESOS, LA NOVA BÈSTIA NEGRA

Per completar el panorama, creix amb força un fenomen immobiliari pervers: el lloguer de temporada. El Sindicat de Llogateres ja ha demanat a la Generalitat que abordi de forma "urgent" aquesta realitat emergent. I és que la regulació estatal dels lloguers i la propera normativa dels HUT fan pinça per afavorir l'accés a un pis de lloguer a preu assequible, però ambdues deixen una esquerda per la que ja s'està escolant molta oferta d'habitatge. Segons un estudi del portal Idealista, ja suposa el 30% dels arrendaments a la ciutat. Els contractes per períodes d'entre un i onze mesos proliferen a gran velocitat, perquè ofereixen molta més rendibilitat als amos i no estan contemplats per cap restricció. Les mensualitats poden ser astronòmiques si l'immoble és d'*alt standing*. El més inquietant és que tenen sortida, almenys a Barcelona, gràcies a la creixent població flotant que hi arriba per estar-s'hi només uns mesos. Un col·lectiu en permanent rotació i sovint amb un poder adquisitiu inversament proporcional al seu interès per la dimensió col·lectiva de l'habitatge.

ANÀLISI Els últims mesos, assistim a interminables processos de reformes legislatives en matèria d'habitatge que no acaben de fer-se efectives, condicionades per 'lobbies' i interessos econòmics

ELS HABITATGES NO SÓN PER AL TURISME

PERE MARINÉ I ANA MENÉNDEZ COMISSIÓ D'HABITATGE DE LA FAVB

Barcelona en concret i el país en general pateixen una crisi d'accés a l'habitatge tan brutal que la capacitat d'immobilisme dels nostres governs sembla haver-se esgotat. Els últims mesos, assistim a interminables processos de reformes legislatives que no acaben de fer-se efectives, condicionades pels interessos econòmics i els *lobbies* que han fet de l'habitatge un negoci lucratiu i li han sostret la funció social.

La relació entre l'ús d'espais residencials com a oferta turística, la pujada del preu de l'habitatge i certs processos de gentrificació és més que evident. En zones amb percentatges alts d'Habitatges d'Ús Turístic (HUT), la transformació dels barris en espais refractaris als veïns i veïnes està ben demostrada. Cal tenir en compte que no parlem d'una activitat econòmica a l'ús: és una activitat que, per fer negoci, utilitza un espai que el planejament urbanístic va destinar als residents. I alhora cal tenir present que el mateix planejament preveu altres espais que tenen, de forma ordenada, un ús turístic -aparthotels, apartaments turístics, residències, hotels, càmpings i un llarg etcètera-. Són moltes les raons i els arguments que qüestionen aquest negoci sobre els habitatges en zones, com Barcelona, on la prioritat ha de ser disposar de més oferta d'habitatge per als seus residents.

On és l'índex de referència?

Hem celebrat l'aprovació de la primera Llei pel Dret a l'Habitatge de l'Estat, però encara esperem l'índex de referència, imprescindible per aplicar la limitació del preu del lloguer, així com la regulació del lloguer de temporada. Una escletxa a la llei ha provocat que aquesta modalitat ja arribi al 30% de tota l'oferta actual a Barcelona.

Sentim declaracions de governants que fan seves les nostres paraules sobre la necessitat d'arribar a acords institucionals imprescindibles per afrontar la gravetat de la crisi habitacional. Aviat farà cinc anys que la Favb va fer públic el document *Mesures ineludibles per garantir el dret a l'habitatge*, i quatre des que, juntament amb dotze

entitats socials, vam presentar la *Crida a un Pacte per l'Habitatge 2020-2030*, en la qual apuntàvem una llarga bateria de factors sobre els que incidir per regular el conjunt del mercat. Ara, quinze grans ciutats de l'Estat ens hem aliat per presentar aquest gener la *Declaració de Barcelona*. Reclamarem molta més ambició transformadora i proposarem nombroses reformes. Entre elles, la regulació dels HUT.

Les últimes setmanes han estat marcades pel soroll entorn la validació al Parlament del Decret Llei 3/2023 de 7 de novembre de mesures urgents sobre el règim urbanístic dels habitatges d'ús turístic, amb uns vots del PSC condicionats a un acord que, hores d'ara, només coneixem parcialment. Els mesos vinents veurem si el projecte de llei es concreta, però de moment podem celebrar l'extinció de les llicències perpètuas a la nostra ciutat en els pròxims cinc anys.

Ara bé, com a Favb anem més enllà i reclamem l'extinció progressiva dels habitatges d'ús turístic i les habitacions turístiques a Barcelona (vegeu el document *Un nou model de turisme per a Barcelona*). Perquè incideixen greument en l'accés a l'habitatge, en els preus desorbitats i en una oferta de lloguer minvant. Perquè expulsen veïnes i veïns dels nostres barris, sotmesos a l'especulació i la gentrificació, transformant el seu paisatge urbà en escenari per a turbes de turistes desfermats, fent-los inhabitables pel soroll de l'oci i la restauració i pel col·lapse dels serveis bàsics. Perquè no ens podem permetre que l'activitat econòmica prevalgui sobre l'ús residencial. Perquè recordem que l'habitatge és un dret fonamental.

A la 'Declaració de Barcelona', quinze grans ciutats exigim més ambició per fer front a la crisi habitacional

Des de la Favb reclamem l'extinció dels HUT, perquè ha de prevaldre l'ús residencial sobre el guany econòmic

CRÒNICA

L'alcalde Hereu, el febrer del 2009, col·locant la primera pedra d'una piscina municipal -que mai no es va construir- al barri de la Prosperitat. AV PROSPERITAT

Jordi Hereu, del Port al ministeri

L'alcalde de la consulta per la Diagonal abandona la presidència de l'empresa Hispasat i els seus satèl·lits per posar-se a les ordres de Pedro Sánchez i tornar a la primera línia de la política activa, aquesta vegada com a flamant ministre d'Indústria i Turisme

Criat al barri de Sant Gervasi, Jordi Hereu i Boher es va llicenciar en direcció d'empreses a la Universitat Politècnica de Catalunya i va completar els estudis d'Economia a l'elitista escola Esade. Simpatitzant des de jove del Partit Socialista de Catalunya Reagrupament (PSCR) de Josep Pallach, va ingressar al PSC el 1987. La seva activitat professional la va iniciar el 1992 al Port de Barcelona, on va arribar a ocupar càrrecs d'alta direcció.

Defensor del Barça 2000

El 1997 es va incorporar a la política professional i va ocupar el lloc de gerent al Districte de les Corts. Dos anys després, en va sortir elegit regidor. Ferm defensor del projecte especulatiu de Núñez i Navarro *Barça 2000*, s'hi va implicar a fons durant el seu mandat, enmig d'una forta i sostinguda oposició veïnal. En una de les moltes protestes contra el projecte, Hereu va ordenar als activistes veïnals Lleonard Ramírez i Pedro Alonso que es manifestessin per les voreres de l'avinguda de Joan XXIII, per no interferir en el trànsit. Però, com no podia ser d'una altra manera, els milers de manifestants les van desbordar i, al crit del megàfon, van tallar la

circul·lació, malgrat la ferma oposició de la Guàrdia Urbana, que transmetia al regidor que la situació se'ls hi escapava de les mans. En arribar a la seu del Districte, el veïnat va presenciar la cara de mala llet d'Hereu, que intentava amagar darrere dels seus somriures sempre forçats.

Escassa voluntat d'escoltar el veïnat

El 2006 Joan Clos va ser nomenat ministre d'Indústria al govern de José Luis Rodríguez Zapatero i va col·locar Hereu a dit a l'alcaldia. Només començar el mandat ja es va descobrir l'escassa voluntat que tenia d'escoltar el veïnat. Per exemple, es va negar a celebrar una Audiència Pública per debatre el futur de la fàbrica de Can Ricart del Poblenou. A les municipals del 2007, el PSC va perdre 70.119 vots, però Hereu va poder guanyar l'alcaldia amb el suport d'Iniciativa per Catalunya Verds. En els cinc anys que va ser alcalde va defensar la construcció d'hotels per afavorir el turisme, va donar suport al *pelotazo* del Barça i al molt polèmic Túnel d'Horta, i es va entretenir a fer un projecte de zoo marí que va quedar *passat per aigua*.

Es va lliurar en cos i ànima a la transformació de l'avinguda Diagonal: volia racionalitzar la presència abusiva del ve-

hicle privat. Va plantejar una consulta popular, es va gastar tres milions d'euros en la seva realització i va explicar tan malament el projecte que el 87% dels electors van votar que no. El RACC i la indústria del cotxe van aplaudir de valent i a ell li va costar l'alcaldia.

Durant el carnestoltes del 2009 es va presentar a la Prosperitat per posar la primera pedra d'una piscina municipal. Va agafar la pala amb un estil tan maldestre que el president de l'associació veïnal-sindicalista del ram de la construcció li va haver d'agafar per evitar mals majors. Allà va quedar la primera pedra de l'equipament esportiu, enterrada per sempre. La piscina, 14 anys després, continua sense construir-se. Tot un alcalde va prendre el pèl a tota una barriada. Al cap de pocs mesos, Hereu perdria les municipals i Xavier Trias (CiU) seria escollit alcalde.

Operacions especulatives a Colòmbia

Hereu va desaparèixer del mapa polític i es va llançar a la iniciativa privada: la *marca Barcelona* era rendible i va fundar una empresa auditora especialitzada en transformacions urbanístiques. El desembre del 2016, la periodista Cristina Palomar va entrevistar Danelly Estupiñán a *Carrer*, una jove activista de les comunitats negres de Colòmbia, en la qual denunciava que l'empresa d'Hereu estava fent un projecte urbanístic d'infraestructures portuàries a la ciutat de Buenaventura que privatitzava el port, enderrocava habitatges i deixava desprotegits els pescadors i veïns. Una operació especulativa on participava el Port de Barcelona, justament on Hereu va començar a treballar. La Favb va gestionar una entrevista de l'activista amb representants del Parlament de Catalunya, que es van comprometre a seguir de prop la intervenció de l'empresa catalana. Aviat es van oblidar del seu compromís. Colòmbia quedava molt lluny.

En ser nomenat ministre, Hereu va declarar a *La Vanguardia* que la seva prioritat era que tornessin a Catalunya les empreses que van marxar en temps del *procés* i que la seva experiència com a alcalde de Barcelona "l'ajudaria a concretar els seus objectius a l'àrea de Turisme". Com diuen els taurins, *que Dios reparta suerte*. La necessitarà. **ANDRÉS NAYA**

MINISTRES D'INDÚSTRIA CATALANS

- **1936-1937** Juan Peiró Belis (CNT), al govern de Manuel Azaña. Va morir afusellat pel franquisme.
- **1940-1945** Demetrio Carceller Segura (Falange Española), a la dictadura de Franco. Propietari de les cerveses Damm i evasor d'impostos.
- **1985-1986** Joan Majó i Cruzate (PSC-PSOE), al govern de Felipe González. Va ser alcalde de Mataró del 1979 al 1983.
- **1996-2000** Josep Piqué Camps (PP), al govern de José María Aznar. En la seva joventut, havia militat al PSUC i a Bandera Roja.
- **2006-2008** Joan Clos Matheu (PSC), al govern de José Luis Rodríguez Zapatero. Va ser alcalde de Barcelona del 1997 al 2006.

BREUS

La cimentera de Montcada mareja la perdiu

"Una maniobra per dilatar el procés judicial". Així ha valorat l'AVV Can Sant Joan de Montcada l'ajornament de les declaracions dels representats de l'empresa Lafarge Holcim i de l'ex alt càrrec autonòmic Emili Dragone, en el judici contra la cimentera i la Generalitat, investigada la primera per continuar funcionant sense autorització ambiental, i la segona per donar presumptament un tracte de favor a l'empresa. A la querella penal presentada pels veïns per delictes ambiental s'ha afegit la Fiscalia de Medi Ambient, que hi veu indicis de prevaricació. La lluita per la clausura de la fàbrica semblava guanyada quan el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya i el Suprem van anul·lar les autoritzacions ambientals, basades en "estudis obsolets". Amb tot, la Generalitat va donar llum verda a l'activitat d'una fàbrica que contamina i posa en risc la salut de les persones, segons els veïns i l'Ajuntament. Esperem que aquesta vegada David guanyi Goliat.

Es transformarà 'la casa dels horrors'?

Un centenar de persones es van concentrar el 19 de novembre davant la Jefatura Superior de Policia de Via Laietana per reclamar de nou que l'espai esdevingui un centre de memòria democràtica. Entitats memorialistes van recordar al Govern central que la iniciativa es va aprovar fa sis anys al Congrés i té un ampli consens ciutadà. L'edifici, que encara funciona com a comissaria, té una de les històries més negres de persecució de la dissidència política, repressió i tortura del país. La iniciativa apel·la a l'entrada en vigor de la Llei de Memòria Democràtica i reclama que la "casa dels horrors" sigui un espai de dignificació de les víctimes del franquisme.

Jordi Clos, un hotelier faraònic al capdavant de Turisme

El ja president executiu de Turisme de Barcelona té un llarg currículum com a persona influent en les polítiques per afavorir aquest sector, ha cultivat bones relacions amb tots els actors institucionals i ha aixecat un imperi hotelier decisiu per a la ‘marca Barcelona’

ELOI LATORRE

Al costat d'una efígie faraònica. Així és com li agrada fotografiar-se a Jordi Clos i Llombart (Barcelona, 1950), empresari, forjador del que li agrada anomenar “hotels d'autor” i col·leccionista d'art compulsiu. Ja sigui l'estàtua de Nectabeu I, el granit de Ramsès III, el relleu d'Akhenaton fent ofrenes florals o qualsevol de les peces que aplega al Museu Egipci de Barcelona -segons Clos, el centre d'exhibició privat dedicat a l'antic Egipte més complet del món-, sempre li han servit d'escenografia perfecta per cultivar la imatge d'home de negocis de cultura refinada, amb ínfulas humanístiques, que posa el mecenatge i el retorn social en forma de llegat cultural per damunt del benefici pur. Des de l'octubre, suma una nova peça en la col·lecció, en la faceta de *lobbista* empresarial: la presidència de Turisme de Barcelona, que l'obligarà a redoblar esforços en aquest àmbit, ja que des del 2021 presideix el Gremi d'Hotels de Barcelona, amb mandat fins al 2026.

Però més enllà de l'esmentat museu i d'una sèrie de ceràmiques precolombines que va cedir al Museu Etnològic i de Cultures del Món, la major part de les seves col·leccions no estan obertes al públic, sinó que són per a gaudi de la clientela dels seus exclusius establiments hotelers, convertits en receptacles privats de meravelles de l'antigor egípcia, mesopotàmica i mesoamericana, d'art primitiu africà i oceànic, amb incursions al modernisme i a la pintura i el gravat català contemporanis. Tot això és el que es pot trobar als deu hotels de Barcelona, que, juntament amb dos més a Madrid, un a Londres i un altre a París, formen la cadena Derby Hotels Collection, el vaixell insígnia del seu imperi hotelier.

En unes memòries autocomplaents publicades el 2013, *Con la vida en los talones* (La Esfera de los Libros), l'empresari s'esplaiava en la seva faceta d'aventurer: la necròpolis egípcia que va descobrir i excavar personalment, els *trekkings* pel Tibet o com les tribus africanes bàmbara o dogon el reben com un membre més de la comunitat. També cultivava la imatge de *self-made man*, recreant-se en la seva infantesa humil i de supervivència al Raval, entre sopa de menuts i *marines* de la VI

Flota o la mort primerenca del pare. D'un dia per l'altre, però, va canviar els ombrívols carrerons del barri Xino per un senyorial palauet de Sarrià, quan una germana seva es va casar amb Ramon de Dalmases, marquès de Mura, i aquesta família aristocràtica els va adoptar oficiosament.

Tot un àliga per als negocis, va començar a treballar -com mana el tòpic- de noi dels encàrrecs en una agència immobiliària per, després, fer carrera a Mobles Maldà. L'experiència el va dur a muntar una primera empresa dedicada al sector de l'interiorisme, Roberts. El 1968, va fer el salt al negoci hotelier, com una divisió més dels seus negocis, amb la posada en marxa del Derby, situat al que avui és l'avinguda de Josep Tarradellas, un establiment modest en comparació amb els complexos que ha aixecat després, que tenen el luxe i la gamma alta com a marca d'identitat.

A partir del 1992, en plena febre olímpica, va apostar decididament pel ram de l'hostaleria com a base del seu imperi, amb l'obertura de l'hotel Claris, que ha estat la joia de la corona i la base d'operacions del grup, el primer establiment on comença a incorporar obres d'art als salons, i al costat del qual naixeria, dos anys després, el Museu Egipci i la Fundació Arqueològica Jordi Clos. Amb aquest establiment, inaugura el concepte que mimetitzarà en tots els seus hotels posteriors, amarats del concepte *marca Barcelona*, llavors primerenc: un producte turístic exclusiu elaborat a base de patrimoni cultural, arquitectura i disseny, cuina d'avantguarda i terrasses privades per aprofitar el clima benigne de la ciutat.

Hàbil a l'hora d'apoderar-se del control d'immobles amb interès artístic i patrimonial per reconvertir-los en font de negoci, en el catàleg del seu grup hi ha l'hotel Bagués -que s'amaga rere la bella façana modernista de la joieria Bagués-Masriera de la Rambla- i l'aparthotel Arai del carrer d'Avinyó, aixecat al Palau dels Quatre Rius, casa senyorial del segle XVIII que també fou seu del Foment de les Arts Decoratives. En inaugurar-lo, el 2013, Clos va destacar que havia salvat l'edifici dels *okupes*.

Persona d'exquisides formes diplomàtiques, Clos ha cultivat bones relacions amb tots els equips de govern. A l'època de

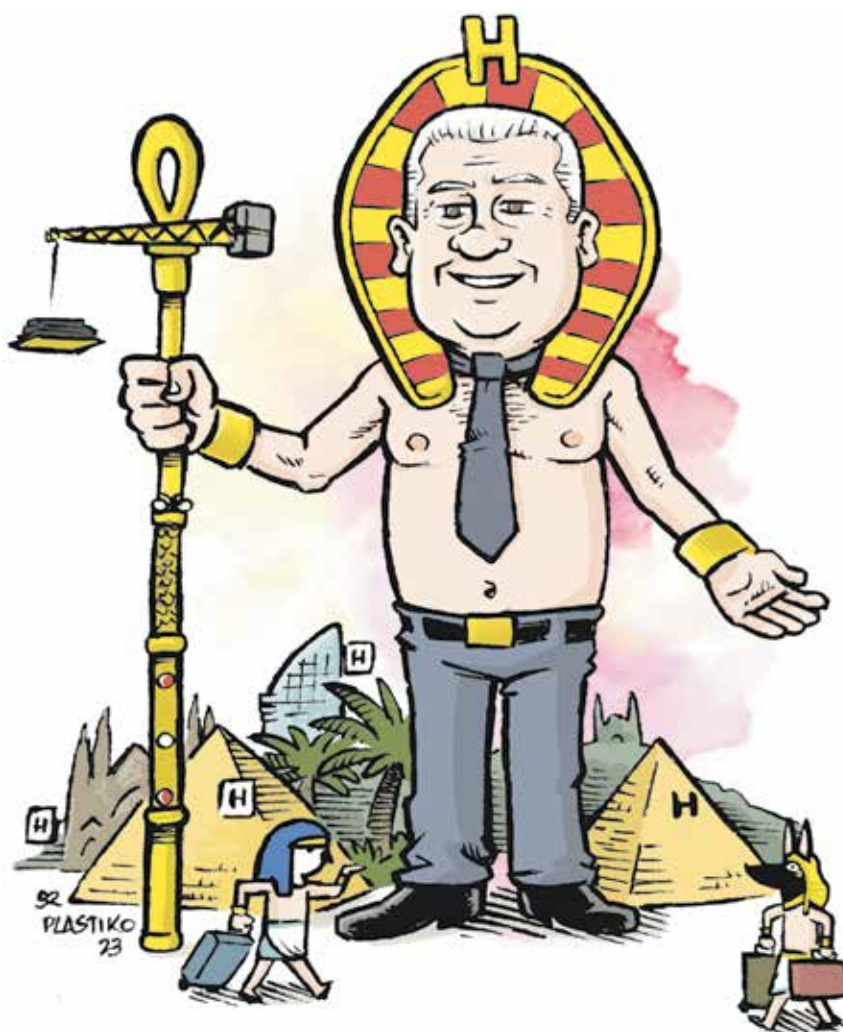
Pasqual Maragall, se li va penjar fins i tot l'etiqueta d'empresari del *maragallisme*. I un fill seu està casat amb una neboda de l'excalde Xavier Trias. Durant el mandat d'aquest, va apostar amb força en el sector dels apartaments turístics, repetint el format d'exclusivitat i buscant emplaçaments d'interès històric i artístic, com el grup d'apartaments La República, situat a l'immoble que va ser seu de la Joventut Republicana Radical del Poblenou. Avui, la divisió Barcelona Apartments explota onze complexos habitacionals a la ciutat.

Pisos turístics, no pero sí

Paradoxalment, Clos, des de la seva posició de lideratge al Gremi d'Hotels de Barcelona -que ja va presidir, en una primera etapa, entre els anys 1996 i 2019-, sempre s'ha mostrat bel·ligerant amb l'auge dels pisos turístics. Ell es defensa dient que no hi està en contra, sinó que en discuteix el creixement descontrolat i demana posar fre als que actuen sense llicència. El gremi és una de les moltes tribunes de què disposa per influir sobre les polítiques que afecten el seu sector de negoci. També ha estat membre del consell d'administració de Fira de Barcelona, vicepresident del comitè organitzador de la Fira EIBTM -un certamen dedicat a la innovació en el negoci turístic-, president de l'Escola Superior d'Hostaleria de Barcelona, vocal de la Cambra de Comerç de Barcelona i patró de la Fundació Barcelona Cultura. Té la Medalla d'Or al Mèrit Cultural de la ciutat, atorgada el 2014, i la Creu de Sant Jordi, que se li va concedir el 2002.

Fa quatre anys, quan va deixar la presidència del gremi, es va interpretar com un pas enrere, coincidint amb el traspàs del timó dels seus negocis al seu fill Joaquim, per centrar-se en la fundació. Però va ser un miratge. Dos anys més tard tornava a la presidència de la patronal d'hostaleria i enguany renovava el mandat. La Cambra de Comerç el va proposar per presidir el comitè executiu de Turisme de Barcelona, consorci publicoprivat de titularitat compartida entre la corporació empresarial i l'Ajuntament, i encarregat d'orientar les polítiques en l'àmbit de la promoció turística. Clos n'havia estat vicepresident fins fa quatre anys, quan el presidia un altre hotelier il·lustre, Joan Gaspart. L'empresari ha deixat clar que no veu ambdós càrrecs incompatibles. La seva influència com a veu autoritzada del sector serà absolutista, com la d'un emperador.

La seva cadena, Derby Hotels Collection, té deu hotels a la ciutat, i la divisió Barcelona Apartments explota onze complexos habitacionals més

CRÒNICA

¿Dónde están los pediatras del ambulatorio del Turó?

En 2020, a raíz de la pandemia de covid, el servicio de Pediatría del ambulatorio del Turó de la Peira fue trasladado temporalmente al CAP Río de Janeiro, un centro lejano y mal comunicado. Tres años después, los pediatras no han vuelto y los vecinos están en pie de guerra

LUIS CALDEIRO

Día 22 de abril de 2020. En el blog del Centro de Atención Primaria (CAP) Turó, del barrio del Turó de la Peira, se publica la siguiente información: “Desgraciadamente, durante un tiempo, el servicio de Pediatría de nuestro centro permanecerá cerrado. Mientras tanto, los niños que lo necesiten serán atendidos en el servicio de Pediatría del CAP Río de Janeiro (avenida Río de Janeiro, 83-91). Para cualquier duda, llamen al teléfono del CAP Turó”.

Día 25 de octubre de 2023. Más de trescientos vecinos y vecinas, según los organizadores, se manifiestan por el barrio al grito de “¡Pediatría al Turó!”, porque ya han pasado tres años desde el cierre de este servicio y lo que iba a ser una medida temporal, fruto de circunstancias excepcionales, parece haberse convertido en definitiva.

“El Turó es el segundo barrio del distrito de Nou Barris con mayor población pediátrica -explica Inés Navarro, presidenta de la Asociación Vecinal del Turó de la Peira- y, sin embargo, es el único donde no hay servicio de Pediatría”. “Estamos hablando -denuncia- de más de 3.000 niños que se han quedado sin este tipo de atención médica”. Una realidad que está causando enormes perjuicios, pues la única alternativa para las familias es acudir al CAP Río de Janeiro, en la Prosperitat, un centro alejado y con mala combinación en transporte público. El único medio para llegar es el bus de barrio -línea 132-, que tarda entre 20 y 30 minutos y que tiene frecuencias de paso nada menos que de 20 minutos. Pero es que, además, no deja a los usuarios en la puerta del CAP, sino que desde la parada aún hay que andar entre 5 y 10 minutos. “Llevar a un niño con cuarenta de fiebre en estas condiciones no es de recibo”, sentencia Navarro.

La situación ya está provocando fenómenos como el aumento de la automedi-

Manifestación por la vuelta del servicio de pediatría al Turó, el pasado 25 de octubre. PLATAFORMA RECUPEREM PEDIATRIA AL TURÓ

cación y la saturación de los hospitales, tal como confesaba un padre en el programa *Els Matins de TV3*: “Si tu hijo se siente mal, no vas a pasar por semejante calvario, así que te vas directamente a Urgencias. Sabemos que con ello estamos saturando este servicio hospitalario, pero... ¿qué vas a hacer?”.

Debate en las redes sociales

Y sin embargo, el cierre tiene sus defensores. El pasado 8 de octubre, en la cuenta de X -antiguo Twitter- del movimiento vecinal surgido para reivindicar la vuelta de los pediatras, Teresa Garzón, que se identificaba como “MF [Médico de Familia] del Turó”, afirmaba que, “precisamente porque hay que valorar la calidad de la asistencia, que pediatría vuelva al Turó es un gran error. Siempre será mejor una

unidad pediátrica como la que ahora se ofrece en el CAP de Río. Turó no tiene ni la infraestructura ni el personal”. Se genera entonces un intenso debate, siempre con la misma dinámica: una profesional de la medicina que apela a la “realidad” -el ambulatorio no cuenta con medios suficientes y, por tanto, el traslado a un CAP más lejano es un mal menor necesario- y unos vecinos que cuestionan esta versión y reivindican el restablecimiento del servicio. Al final, Oriol Dela -otro usuario de X- zanjaba así el asunto: “Hola, Teresa, gracias por opinar. Qué lástima que no debatiéramos antes de que mintierais a todas las usuarias [y adjunta la noticia que anunciaba en 2020 el cierre del servicio]. Cansadas de paternalismo y corporativismo en un tema en que deberíamos ir juntas”.

Oriol Dela es, en realidad, el *nick* de Oriol de la Villa, miembro de la plataforma Recuperem Pediatri al Turó, que impulsa la lucha vecinal por la recuperación de los pediatras. Quedamos frente al ambulatorio, y acude con Gladys Ochoa, también activista. De la Villa explica su respuesta a Garzón: “Hablo de paternalismo en cuanto a la concepción de la calidad del servicio, no tanto por temas meramente médicos”. Y lo ejemplifica: “El estamento médico se enfada cuando vas al pediatra por miedo, pero, si no vas, también se enfada. Y ahora, como familias contrarias a todas estas medidas, te riñen porque no comulgamos con ellas. Los padres no somos tontos, sabemos qué significa la calidad de la atención médica para nuestros hijos”.

“La Administración -continúa De la Villa- puede demostrarte estadísticamente que, a corto plazo, se está garanti-

zando el servicio médico a los niños. Pero lo que no se garantiza es la calidad que se ofrecía antes de la eliminación de la Pediatría del CAP del Turó. Una calidad basada en valores a largo plazo e intangibles, puesto que no se pueden cuantificar, como que un niño necesita un profesional médico próximo y de confianza. Y que, además, sea el mismo desde los cero años hasta que pasa al médico de cabecera de adultos. Una continuidad que se denomina *longitudinalidad*. Y remacha: “Esto es precisamente lo que se carga este nuevo modelo”. Un modelo que Ochoa no duda en calificar de “neoliberal”: “Es un modelo general, que pretenden aplicar no sólo a la sanidad, sino a toda la Administración, y que consiste básicamente en recortar todo lo que sea público. El fin último es empujar a la población al sector privado”.

“De momento, los médicos están centrados en su problemática laboral, que me parece legítima. Pero lo que yo digo es que deberíamos tener una mirada más amplia, de *clase social*”, lamenta De la Villa. Una clase social a la que, poco a poco, se va despojando de lo que un día fue un servicio público de calidad y que, además, no puede permitirse el lujo de pagar una sanidad privada. En definitiva: usted y yo.

CLAM PER UNA PEDIATRIA DE PROXIMITAT

El passat 19 de desembre, un conjunt d'entitats socials i veïnals de Catalunya -entre les quals la Favb- van fer públic un manifest dirigit al conseller de Salut, Manel Balcells, reclamant-li el manteniment de l'atenció sanitària a joves i infants als Centres d'Atenció Primària (CAP) de barris i pobles. Així donaven resposta a la presentació del nou model d'atenció pediàtrica del Departament, en la qual es va anunciar la concentració del servei en 79 punts del territori. **Redacció**

Los usuarios advierten de que la pérdida del servicio está provocando saturación en los hospitales y automedicación

ENTREVISTA

Gemma G. Fàbrega

PERIODISTA I DOCUMENTALISTA

La Gemma García Fàbrega (Barcelona, 1982) està vinculada a *La Directa* des de la gènesi del projecte el 2005. Graduada en Periodisme a la UAB, durant anys va combinar la seva “militància” en aquest mitjà amb la feina en l'àmbit audiovisual, fent tasques de producció, documentació i guió per a documentals. Membre del col·lectiu Contrast, que crea films relacionats amb el conflicte i la pau, des del 2016 és sòcia de treball a *La Directa* i s'ha especialitzat en temes d'habitatge.

RRENOMFOTO

“Els fons voltor incompleixen contínuament el marc legal”

ORIOL LAPEIRA

Guanyadora del segon premi Montserrat Roig 2023 de periodisme social pel reportatge *Destapem Blackstone*, coneix a la perfecció els tentacles dels fons voltor. D'ençà que va esclatar la bombolla del totxo el 2007, Gemma G. Fàbrega ha cobert el patiment originat per la crisi de l'habitatge i sobretot n'ha desemmascarat els culpables. “Abans era la banca qui desnonava, però al llarg dels anys hem vist com han canviat els rostres de la propietat”, apunta. **Sovint sentim el terme ‘fons voltor’ quan parlem d'operacions especulatives. Què són exactament?**

Un fons és un instrument d'inversió on hi ha diferents accionistes -particulars, plans de pensions, asseguradores, bancs, empreses...- que posen diners per treure'n el màxim benefici. Aquests fons busquen els nínxols de negoci que siguin més rendibles per retornar-los el capital el més aviat possible. En el cas dels fons voltor, van a buscar aquells actius en risc de fallida a preus de saldo per comprar-los, reflotar-los i poder-los vendre a preus molt més elevats, obtenint plusvàlues gegantines.

Aquests fons voltor abans no es dedicaven a l'habitatge, oi?

L'únic principi que tenen és el màxim benefici, i l'habitatge dona una rendibilitat molt elevada, de més del 6%. Però tenen altres línies de negoci: també inverteixen en sanitat, en armament, en deute dels països o en residències de gent gran.

Blackstone és el fons voltor amb més pisos en propietat a l'Estat espanyol. Com hi va entrar el 2013?

Durant la crisi, la banca i la Sareb s'havien quedat molts pisos de gent desnonada arran de la bombolla immobiliària i volien desprendre-se'n per netejar el seus balanços negatius. Els fons van veure-hi una oportunitat per comprar a preu de saldo i hi van entrar en tromba. En paral·lel, hi ha polítiques que faciliten l'entrada d'aquests fons d'inversió. Per exemple, reformen la LAU [Llei d'Arrendaments Urbans] i redueixen els contractes de lloguer de cinc a tres anys, permetent una major circulació que els fons aprofiten per fer pujades de preus. O es creen les socimis, uns vehicles d'inversió que tenen exempcions fiscals si inverteixen en lloguer.

Com actuen aquests fons?

Hi ha un terç d'habitatges de lloguer que estan en mans de grans tenidors. No són un 80%, però com que són actors amb molta força i que concentren en poques

mans molts habitatges, marquen el camí. Condicionen tendències de preus i lideren males praxis que la resta també poden seguir.

Quines són aquestes males praxis?

Hi ha bastant opacitat. És molt difícil saber qui és i on és un fons d'inversió internacional. Sobretot el que hi ha, però, és una negativa de forma explícita de concedir lloguers socials a les persones que estan en situació de vulnerabilitat, tot i que la llei 14/2015 així ho estableixi. També hi ha obertures de procediments judicials per executar desnonaments i, especialment amb Blackstone, oferiment de diners a canvi que els inquilins marxin dels pisos, amb quantitats de fins a 8.000 euros. Molta gent també es queixa de deixadesa en el manteniment dels immobles, una forma de desgastar i pressionar. El que els interessa és que marxin els inquilins, perquè aprofiten per fer pujades del lloguer de més del 30%.

Aquestes pràctiques són il·legals?

Sí, fins i tot la relatora d'habitatge de l'ONU va criticar les males praxis de Blackstone. Què està passant? Que els desnonaments tiren endavant tot i que els lloguers socials no s'estiguin oferint. S'està incomplint sistemàticament el marc legal. Qui vetlla perquè es fiscalitzi el compliment de les lleis? Són insuficients i, a sobre, quan es legisla no se'n garanteix l'aplicació. A més, des del poder judicial es considera que el dret a la propietat i el lucre immobiliari estan per sobre del dret a l'habitatge.

Els fons semblen tenir impunitat per fer i desfer al seu criteri. Les institucions poden fer alguna cosa?

El problema no només està en les polítiques d'habitatge públic -només hi ha un 2% de lloguer social-, sinó en com s'intervé el mercat. En aquest sentit, la regulació dels preus l'intervenien, una reivindicació del moviment [pel dret a l'habitatge] que va ser aprovada a Catalunya. La llei va ser tombada pel Constitucional amb recurs del govern espanyol. És una evidència que falten polítiques que intervinguin el mercat de l'habitatge si realment volem garantir-ne el dret. Amb aquesta

lleï espanyola s'ha d'aprovar la regulació de lloguers, però deixa molt a desitjar i encara no s'està aplicant. Sembla una trampa burocràtica que s'eternitza.

No trobaran alguna forma d'esquivar aquesta regulació?

Quan legisles has de garantir que la llei es compleixi, i també s'ha de fer feina perquè la gent conegui els seus drets. Jo crec que els grups d'habitatge estan fent un treball molt potent per garantir drets i l'aplicació de les poques lleis que hi ha. Però els fons d'inversió sempre troben esquerdes.

Fan enginyeria fiscal, per exemple.

Exacte. De fet, si ressegueixes l'imperi empresarial de Blackstone, descobreixes que les seus de les matrius estan en territoris amb la fiscalitat molt baixa.

Quines polítiques d'habitatge hem de preveure amb Collboni al capdavant del consistori barceloní?

La declaració d'intencions és evident: Collboni ha dit que retiraria la mesura de la reserva del 30% d'habitatge social per a les noves promocions immobiliàries. A banda, es destinen molts recursos a l'atenció de l'emergència. La situació és tan extrema, amb tantíssims desnonaments -400.000 a Catalunya des de l'any 2008-, que s'ha fet bastant política pública destinada a atendre-la, i no se n'ha fet per canviar els problemes estructurals i incrementar el parc públic d'habitatge.

La idea de la marca Barcelona xoca amb la defensa del dret a l'habitatge.

S'ha defensat sempre un model que prima la inversió i el turisme, amb tots els impactes que genera. El model del PSC ja ens el coneixem.

O es canvia el model de ciutat o la impunitat dels fons voltor continuarà?

Quan diem que s'han de fer polítiques d'habitatge estructurals, parlem de polítiques complexes que han de tenir en compte el monocultiu turístic, quin tipus de gent ve a Barcelona, la seva capacitat adquisitiva i la transformació dels barris que provoquen. Tot té un impacte en la població i en els preus, en l'habitatge disponible, i determina qui hi pot viure i qui acaba sent expulsat.

OPINIÓ

CARRER
165

SAL I PEBRE

Una obra digna
'd'un club més'

Després de la pandèmia, i amb una economia en números vermellíssims, el Barça va decidir enderrocar el Camp Nou per fer-ne un altre. Les obres es van adjudicar a Limak Construction, una empresa que va quedar retratada quan Turquia va patir el terratrèmol del 2023 i van caure un grapat edificis relacionats amb la constructora. Aquesta es va comprometre a que l'obra no costaria més de 900 milions d'euros, però ja sabem què passa amb els contractes a la baixa. De moment, fa unes setmanes, els treballadors denunciaven a *El Periódico* unes condicions de treball inhumanes, amb jornades il·legals i sous per sota del conveni. Alguns han dormit al ras, a peu d'obra, per poder complir els horaris. Un exèrcit d'inspectors de treball han aixecat actes acusatòries. Servirà de res? Tot plegat, una praxis molt poc digna per a una entitat que vol ser "més que un club" i que, a poc a poc, ha esdevingut "un club més". **ZETA**

EDITORIAL

La sequera i el preu de l'aigua

A Catalunya patim una sequera persistent, un episodi esperable si escoltem què diu el coneixement científic sobre el canvi climàtic. No sabem quan s'acabarà, però sí que serà una situació recurrent. Com a societat, doncs, cal reduir el consum d'aigua. A Barcelona, fa anys que la població ho està fent, però no passa el mateix a tot arreu. Moltes activitats econòmiques generen un consum molt elevat i insostenible. També sabem que el consum d'aigua està directament relacionat amb la renda i el model de vida. A la ciutat, consumim 106 litres per persona i dia -una xifra que inclou el consum dels hotels-. A Matadepera, 468. Els molt rics són grans malbaratadors. Fer front a les sequeres passa per reduir i racionalitzar el consum i transformar l'activitat econòmica. Això no és senzill i requereix canvis en molts àmbits. I fins ara no s'ha fet res en aquest sentit. Els interessos econòmics i l'opinió de la gent poderosa tornen tímids els governants. La sequera coincideix amb l'anunci que Aigües de Barcelona té via lliure per pujar les tarifes. Diuen que és per cobrir l'increment de

costos i per racionalitzar el consum. Fa anys que l'empresa diu que necessita apujar tarifes, però sense fer-ho ha seguit guanyant diners. Agbar, simplement, aprofita l'ocasió de comptar amb governants amics. Apuja un preu que ja és un 22% superior al dels municipis catalans que tenen una gestió pública de l'aigua. I apujar preus a tothom castiga més els més pobres, perquè hi ha un consum bàsic que tots necessitem. Un sistema racional que garanteixi un subministrament bàsic hauria de basar-se en preus creixents a partir de determinats nivells de consum per persona. És allò que vàrem defensar a la *guerra de l'aigua* i que, en part, s'ha acabat reflectint a les taxes públiques. Ara això s'hauria d'aplicar al preu del servei. Serà difícil mentre la gestió de l'aigua continuï essent un negoci privat i no un servei públic gestionat amb objectius col·lectius. L'aigua és un bé essencial per a la vida i requereix una gestió eficient i racional. El canvi climàtic afecta de manera crucial el cicle de l'aigua i qüestiona la viabilitat de moltes activitats. Per això, ara més que mai, cal que el que és públic s'imposi a allò privat i al dret d'alguns a malbaratar recursos a compte de la col·lectivitat. La gestió de l'aigua ha de partir d'una visió ecològica i social, no dels guanys econòmics.

L'ACUDIT JORDI LAPEDRA

CARRER

Una revista inspirada
per Andrés Naya

Edita: Federació d'Associacions
Veïnals de Barcelona (Favb)
Obradors 6-10 baixos
08002 Barcelona
93 412 76 00
www.favb.cat
www.carrer.cat
carrer@favb.cat
@laveudelcarrer

Consell de direcció
Néstor Bogajo, Camilo Ramos

Cap de redacció i maquetació
Elia Herranz

Revisió del català
Roser Argemí

Disseny original
Manuel Cuyàs

Portada
Dani Codina

Consell de redacció
Gemma Aguilera, Laura Aznar,
Anaïs Barnolas, Luis Caldeiro,
Álvaro Carretón, V. Canet,
Dani Codina, Marc Font, Ignasi
Franch, David G. Mateu, Marc
Javierre, Oriol Lapeira, Eloi
Latorre, Joan Linux, Meritxell
M. Pauné, Jesús Martínez,
Eric Moner, Joan Morejón,
Cristina Palomar, Ignasi R.
Renom, Marc Villoro

Administració
Rocío Altozano, Pilar Heras,
Phil Manzanique

Fotomecànica i impressió
Imprintsa. 93 878 84 03

Distribució
Trèvol Missatgers. 93 498 80 70
Boomerag. 93 630 55 58

Dipòsit legal B - 21300 - 1995
Aquest número té un tiratge de 8.000
exemplars i la seva distribució és gratuïta

La Favb no està necessàriament d'acord amb
les opinions que s'expressen als articles signats
per particulars o col·lectius. Aquesta obra està
subjecta a una llicència Creative Commons.
Se'n permet la reproducció, distribució i
comunicació pública sempre que se'n citi l'autor
i no se'n faci un ús comercial de l'obra original
ni la generació d'obres derivades.

L'edició d'aquesta
publicació ha estat
possible gràcies a
la col·laboració de:

INVESTIGACIÓ

Busco persones de la comissió de barri del Poblenou
Per a un treball d'investigació, m'interessa contactar amb les persones que formaven part de la comissió de barri del Poblenou i, per extensió, les del districte de Sant Martí. A l'hora de contactar amb la gent cinquanta anys després, els àlies que s'utilitzaven i la forçada clandestinitat ho fan més difícil. Si teniu alguna informació, podeu escriure un correu a la revista *Carrer* (carrer@favb.cat). **Maria Favà Compta**

COMIAT

Adéu a Francesc Porret, activista històric de Sant Andreu
L'històric dirigent veïnal Francesc Porret va morir el passat 30 de desembre a l'edat de 94 anys. Treballador de banca, va desenvolupar activitats sindicals en plena dictadura. El 1971, va fundar l'Associació de Veïns de Sant Andreu de Palomar, que va presidir durant dotze anys. Tota una vida de treball incansable per millorar el barri i recuperar les llibertats democràtiques. El 1989, va impulsar el I Congrés de la Gent Gran de Sant Andreu. Durant anys va representar la seva associació de veïns a la Favb, i la revista *Carrer* va trobar en ell un defensor entusiasta. Els seus veïns el van nomenar President d'Honor de l'associació veïnal i l'Ajuntament li va atorgar la Medalla d'Honor de Barcelona el 2005. Com van dir els companys en el moment de la seva mort, Porret va ser un activista veïnal important, però sobretot va ser una excel·lent persona.

FE D'ERRATES

El ball de dos consellers
A la pàgina 5 del *Carrer* 164, s'atribueix per error 4 consellers a Junts -en lloc de 5- i 5 a BComú -en lloc de 6- a Sant Martí. Això es deu al fet que la seva població va superar els 240.000 habitants i ara li corresponen dos consellers més, deixant la xifra total a Barcelona en 190, no 188.

LA CAMBRA FOSCA

Un jutge que veu fantasmes

El passat novembre, el jutge de l'Audiència Nacional Manuel García Castelló acusava de terrorisme el periodista de *La Directa* Jesús Rodríguez. Suposadament per formar part del grup organitzador de Tsunami Democràtic. Segons diligències filtrades, l'acusació es basa en un parell de frases d'uns correus electrònics tretes de context. Li tenien ganes. El seu periodisme d'investigació ha destapat, entre d'altres, nombrosos casos d'agents de la Policia infiltrats en moviments socials. A *Carrer* sempre ens ha interessat la seva veu crítica i experta en temes de seguretat ciutadana -per exemple fiscalitzant el funcionament de la Guàrdia Urbana a la nostra ciutat-, o sobre el llegat del moviment okupa. A molts els interessa que estigui calladet.

L'Ajuntament vol llumetes, no biodiversitat

Un any més, ho han aconseguit. L'espectacle *Natura encesa*, ara als jardins públics de Torre Girona, ha omplert de llum les nits de Pedralbes. També haurà omplert les butxaques d'algú -l'entrada *premium* costa 30 euros-. El veïnat de la Zona Universitària no es cansa de denunciar els d'anys ambientals que se'n deriven. La Universitat Politècnica de Catalunya -que el 2019 va cedir els terrenys al Consistori-, ja va aconsellar de no dur a terme l'espectacle: la contaminació acústica i lumínica posaria en risc la biodiversitat documentada a l'espai. L'Ajuntament, però, ha preferit les llumetes!

Sociovergència hotelera

A proposta de Junts, i amb el suport del PSC, s'ha aprovat la modificació del Pla Especial Urbanístic d'Allotjaments Turístics (PEUAT). Es podran obrir nous hotels singulars a Gràcia, Ciutat Vella, Sants-Montjuïc, l'Eixample i Sant Martí. Al Gremi d'Hotelers, que també es beneficiarà de la nova regulació dels Habitatges d'Ús Turístic, li ha tornat a tocar la grossa.

Alcaldes sense paraula al Baix Besòs

La Coordinadora Veïnal del Baix Besòs -que agrupa les federacions veïnals de Barcelona, Badalona, Santa Coloma i Montcada i Reixac-, dues associacions veïnals de Sant Adrià del Besòs i la Confavc van denunciar el 14 de novembre en roda de premsa l'incompliment dels compromisos adquirits fa més d'un any pels ajuntaments dels cinc municipis. Els alcaldes van signar un full de ruta amb iniciatives -fins a 28 punts- per començar a revertir la situació de vulnerabilitat d'una de les zones més empobrides de Catalunya. Els veïns se senten "oblidats i desencantats". Tanquem a la cambra fosca els cinc ajuntaments per haver perdut un any i per ser incapaços de treballar conjuntament amb les organitzacions veïnals.

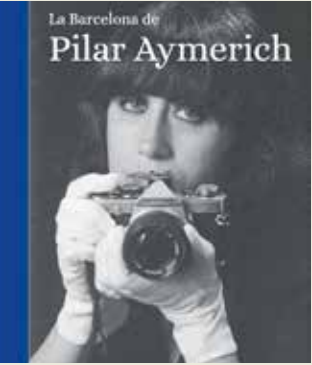

EN POSITIU

La força de Barcelona, convertida en imatges

És una alegria per a *Carrer* fer-nos ressò d'aquest llibre de la fotògrafa Pilar Aymerich. La seva obra ens ha ajudat durant dècades a reconèixer, explicar i recordar múltiples lluites ciutadanes. *La Barcelona de Pilar Aymerich* (Ajuntament de Barcelona i editorial Comanegra, 2023) no només aporta la mostra més important editada mai de les seves fotografies -algunes icòniques, d'altres d'inèdites-: és una crònica gràfica imprescindible d'una Barcelona en

lluïta. Els textos breus faciliten la informació suficient i ens permeten conèixer com va sentir i viure aquesta excel·lent fotògrafa la ciutat i la seva gent, així com les motivacions que acostumen a quedar amagades darrere de la càmera. En definitiva: pura memòria de la ciutat. Per a Aymerich, Barcelona ha estat una ciutat oberta: "He fotografiat els esdeveniments que hi transcorrien, sobretot a partir dels anys setanta: la força de les mobilitzacions ciutadanes, els

seus intel·lectuals, el teatre... He intentat traslladar amb imatges la vida que tenia davant meu, perquè el que sempre m'ha interessat és explicar històries". Pilar, els teus amics de *Carrer* et donem les gràcies per aquest regal. Un llibre preciós!

746 habitatges protegits nous

La política d'habitatge de l'Ajuntament comença a donar fruits amb 10 noves promocions situades a cinc districtes de la ciutat. Ha estat possible per la voluntat política d'un equip de Govern que durant anys va aprovar una inversió total de 111 milions: ara recollim allò sembrat. Vuit de cada deu pisos seran de lloguer i una part important estarà destinada a persones grans o vulnerables. A Barcelona continuen faltant habitatges públics. No s'adormin als llorers.

Fem Ciutat posa la primera pedra de la promoció d'habitatges de Viladecans

Empenta a l'habitatge assequible. La cooperativa FEM CIUTAT ha posat la primera pedra de la promoció de 70 habitatges que aixecarà al Sector Llevant de Viladecans. Precisament, l'acte protocol·lari s'ha celebrat a l'avinguda Clara Campoamor, on s'emplaçarà l'edifici, i ha comptat amb l'assistència dels responsables de la cooperativa, l'alcalde de Viladecans, Carles Ruiz Novella, i el primer tinent d'alcalde de Planificació Territorial, Ricard Calle.

La promoció constarà de 70 habitatges plurifamiliars en règim d'habitatges de protecció oficial de règim especial, general i preu concertat, 90 places d'aparcament de cotxe, set places d'aparcament de motocicleta, 70 trasters, quatre locals comercials i tres oficines. La superfície útil dels habitatges anirà des dels 64 m² fins a 90 m² i la distribució interior dels pisos més grans comptarà amb tres dormitoris, sala menjador, cuina i dos banys. Pel que fa als mitjans, aquests gaudiran de dos dormitoris, sala menjador, cuina i un bany.

Per tal que tots els veïns tinguin un espai exterior, els habitatges també disposaran d'un magnífic balcó d'entre 11 i 14 metres quadrats. A més, totes les estances principals comptaran amb il·luminació exterior i ventilació. Una qüestió primordial per blindar la qualitat de vida dels futurs veïns, la qual es veurà incrementa-

Responsables de la cooperativa, acompanyats de l'alcalde i el primer tinent d'alcalde de Viladecans, intervenen en l'acte d'entrega de la promoció del Sector Llevant

da pel fet de comptar amb sistemes energètics d'alta eficiència. Aquests equips no només ajudaran a estalviar emissions, sinó també despeses al veïnat. De fet, tots els immobles tindran el certificat energètic A, el més alt.

La raó per la qual els veïns de Viladecans i voltants es podran beneficiar d'aquesta promoció rau en l'acord polític-cooperatiu que hi ha al darrere. En aquest cas, l'Incasòl va decidir vendre el solar a un preu just a la cooperativa. Un acord que ara permetrà que l'entitat sense ànim de lucre pugui desenvolupar els nous pisos de forma ràpida, eficient i assequible per resoldre les urgències habitacionals de la població.

19 habitatges protegits més a Sabadell

Cal posar en relleu que aquesta no és l'única promoció que FEM CIUTAT ha tirat endavant a Barcelona o l'àrea metropolitana. Està previst que durant el mes de gener del 2024 es lliurin 19 habitatges protegits més a la promoció que la cooperativa està desenvolupant al carrer de Sant Ferran 39-43 de Sabadell. Per poder seguir totes les promocions que desenvolupa l'entitat, només cal dirigir-se a la seva plana web (femciutat.cat), un espai virtual on tothom es pot donar d'alta per rebre directament les darreres novetats o inscriure's fins i tot en els sortejos que puguin sorgir.

Els habitatges compten amb sistemes energètics d'alta eficiència que ajudaran a estalviar emissions i també despeses al veïnat

La promoció ha estat possible gràcies a un acord polític mitjançant el qual l'Incasòl va vendre el solar a un preu just a la cooperativa

Lliurades les claus dels habitatges de la Clota

El passat dissabte 11 de novembre es va celebrar l'acte protocol·lari de lliurament de claus de la promoció de la Clota a Barcelona, ubicada a l'avinguda de l'Estatut de Catalunya 15-21. En aquest cas, l'edifici s'ha construït en el solar cedit en Dret de Superfície per l'Ajuntament de Barcelona, dins del marc del Pla d'habitatge de Barcelona 2016-2025. El bloc consta de 105 habitatges de protecció oficial de règim general i concertat, en Dret de Superfície a 75 anys, ampliables 15 anys més.

A l'acte de lliurament de claus ha assistit l'alcalde de Barcelona, Jaume Collboni, el comissionat d'Habitatge, Joan Ramon Riera, i el regidor del Districte d'Horta-Guinardó, Lluís Rabell. A més, l'acte també ha comptat amb la presència del president de la Favb, Camilo Ramos, el president de FEM CIUTAT, Ignacio Abascal, i el gerent de Soluciones, Xavier Prat.

La promoció l'ha desenvolupat la cooperativa FEM CIUTAT, amb l'assessorament integral de SOLUCIONS.

Acte de lliurament de claus dels habitatges protegits de l'avinguda de l'Estatut de Catalunya, a la Clota, l'11 de novembre

OPINIÓ

Grup de Treball sobre Salut

Federació d'Associacions Veïnals de Barcelona

Les mútues de funcionaris, un perill per a la sanitat pública

Tot i que l'Estat espanyol garanteix l'assistència sanitària a tota la ciutadania a través del sistema sanitari públic, una petita part de la població, els 2,2 milions de mutualistes i beneficiaris de les mutualitats de funcionaris, pot escollir no ser atesa a les Àrees Bàsiques de Salut i optar per una assegurança privada. El pagament d'aquesta atenció va a càrrec de la mutualitat, amb la possibilitat de revocar la decisió cada sis mesos.

Una d'aquestes mutualitats és Muface (Mutualitat de Funcionaris de l'Administració Civil de l'Estat). És un organisme públic autònom depenent del Ministeri d'Hisenda, dins del Règim del Mutualisme Administratiu, que gestiona l'assistència sanitària i farmacèutica, així com determinades prestacions socials, com ara les pensions de jubilació dels seus afiliats, que paguen quotes d'entre 21 i 50 euros al mes. Són 1.038.253 mutualistes i 461.198 beneficiaris, segons dades del 2021, quan l'entitat va gestionar un pressupost de 1.841,79 milions d'euros i va incorporar 26.671 nous titulars.

Milions d'euros en primes

Per al pagament de l'atenció sanitària, Muface rep finançament públic en forma de primes, amb les quals contracta l'assistència sanitària a diverses entitats privades d'assegurances: SegurCaixa Adeslas, DKV i Asisa. Les dues primeres són entitats privades amb ànim de lucre; la tercera és una cooperativa de metges.

El gener del 2022, es va fer públic per primer cop l'import de la prima de les asseguradores per a la cobertura de l'atenció sanitària dels afiliats entre 2022 i 2024: en total, 3.572 milions d'euros. Adeslas va rebre 1.655 milions -el 46,3%-; Asisa 1.268 i DKV 648,5. Si tenim en compte que Muface dona cobertura a 1.499.451 mutualistes, són 794 euros de prima que cobra per cadascun d'ells cada any. Les asseguradores, però, han manifestat el seu malestar perquè la inflació ha disparat els costos.

Muface rep finançament públic en forma de primes amb les quals contracta SegurCaixa, DKV i Asisa

Les asseguradores van rebre entre 2022 i 2024 3.572 milions d'euros, uns 794 per afiliat i any

Muface ofereix la possibilitat de rebre atenció sanitària privada als funcionaris de l'administració civil. El mateix fan les mutualitats Mugeju i Isfas amb els funcionaris judicials i de les Forces Armades, respectivament. Es tracta d'un mutualisme molt arrelat, que es remunta a la creació dels Montepíos de Carles III, al segle XVIII.

La importància de la Primària

A part de la fractura de la caixa de solidaritat comuna que és la Seguretat Social, l'extracció d'un grup de ciutadans de l'atenció sanitària pública és un exemple de la sobrevaloració de l'atenció sanitària especialitzada i del desconeixement, o menyspreu, del benefici que una bona atenció primària rendeix, individualment i a tota la societat.

Nosaltres entenem que el metge de capçalera és qui està més preparat per desxifrar els símptomes -sovint inespecífics- d'una malaltia en el moment de presentar-se. El metge de primària, quan interpreta els símptomes, incorpora el coneixement del pacient en el curs dels anys i el coneixement de les afeccions prevalents a la zona. Això el converteix en un filtre del significat dels símptomes quant a la seva gravetat, la forma d'orientar el diagnòstic i el tractament en la majoria de casos. El filtre d'un bon servei d'atenció primària a l'hora de determinar si cal recórrer a l'especialista o al centre hospitalari és fonamental per evitar des de l'ansietat de l'usuari i la família, fins a la pràctica de desplaçaments, proves, ingressos i tractaments innecessaris. És per això que la coordinació amb la resta del sistema sanitari és imprescindible. El mutualisme administratiu, en canvi, és una pràctica que contribueix a mantenir els usuaris com a clients, en lloc d'estimular-ne l'autonomia i donar-los eines que els capacitin per respondre als problemes més freqüents sense medicalitzar la vida quotidiana.

La feblesa del sistema d'assegurança privada, basat en la demanda per catàleg d'atenció sanitària i sense programes proactius de salut pública, va quedar palesa en la pandèmia, quan el sistema sanitari públic va haver de sortir al rescat inicial dels assegurats -vacunes, tests, etc.-. També cal advertir el perill que aquest mutualisme sanitari redueixi, amb el pas del temps, la motivació per pagar impostos que ajuden a mantenir la sanitat pública, i acabar, a llarg termini, amb un sistema sanitari públic amb menys finançament i menys qualitat, amb conseqüències nefastes sobre la desigualtat i la cohesió social. De fet, ja existeix una rebaixa d'impostos per als

EDUARD SALES

treballadors autònoms que contracten una assegurança privada i per a les empreses que paguen una assegurança privada als seus treballadors. Aquest mutualisme ha sigut criticat per organitzacions com la Federació d'Associacions per la Defensa de la Sanitat Pública (FADSP), que demana la desaparició de les desgravacions fiscals a empreses i autònoms, així com la incorporació al sistema públic dels nous funcionaris.

Despesa extra per a la pública

El setembre del 2021, quan es va presentar una Proposició no de Llei per a la incorporació de tots els nous funcionaris al sistema públic, es van aixecar moltes veus -sobretot de la patronal, empreses asseguradores i altres (Fundació IDIS)-, que explicaven la necessitat de mantenir l'atenció sanitària de les mutualitats. Donaven raons diverses, algunes basades en la rapidesa amb què presten atenció

a la majoria de demandes -sovint, de poca complexitat i que es podrien resoldre potenciant l'autonomia dels usuaris-. Alguns defensen que el suport a l'atenció privada és important per a l'economia del país i suposa un estalvi en la despesa pública: la distribució anual per càpita de les primes per salut de Muface és uns 1.000 euros inferior a la mitjana anual de despesa per càpita del Sistema Nacional de Salut. Però, donat que aquests funcionaris poden escollir ser atesos pel sistema públic sense cap pas més, es pot interpretar que, ans al contrari, cadascun d'ells representa per a l'erari públic una despesa d'uns 790 euros més que la resta de població.

Al paper social de la sanitat pública cal afegir el suport i la confiança que li professa la majoria de la ciutadania. Se sap que beneficiaris de les mutualitats, en fer-se grans o quan els diagnostiquen una malaltia greu -com ara un càncer-, abandonen l'atenció privada de Muface per passar a la sanitat pública, a un ritme de més de 10.000 persones a l'any. Tot això ens fa entendre que el manteniment d'aquestes assegurances per als funcionaris, més d'acord amb interessos d'asseguradores i privatitzadors, és del tot injustificat en un país amb un sistema públic i universal de salut.

Per acabar, una pregunta: donat que l'elit política responsable de la gestió dels serveis públics opta, sobretot, per l'atenció sanitària privada de Muface, ¿hem d'entendre que no confien en la qualitat i l'eficiència dels serveis que ells mateixos proporcionen?

Els funcionaris poden escollir ser atesos pel sistema públic, el que suposa una despesa doble

En fer-se grans, uns 10.000 mutualistes abandonen Muface cada any per passar a la pública

DOSSIER

LA BARCELONA PRECÀRIA

La campanya nadalenca s'acaba, amb els seus contractes temporals i els seus horaris intempestius, però la precarietat laboral roman a la ciutat, empobrint cada cop més les persones treballadores i castigant, sobretot, les dones, els joves i les persones migrades

Pitjor pagats, menys respectats, més precaris

Amb el darrer procés inflacionari, la classe treballadora de la ciutat observa com el seu poder adquisitiu no fa més que minvar. Una circumstància que les persones treballadores afronten cada cop més soles i amb les mans lligades per exercir els seus drets

DAVID G. MATEU

Barcelona és bona si la bossa sona, per això moltes famílies es veuen obligades a marxar. És evident que la seva bossa no sona i la raó és més vella que l'anar a peu: no tenen feines que els permetin viure a la ciutat. Les xifres de l'Oficina Municipal de Dades assenyalen que el 2021 el salari mitjà d'un barceloní era de 32.324 euros bruts anuals, però cal analitzar què amaga aquesta xifra per treure l'aigua clara sobre la situació que viuen els treballadors de la ciutat.

L'anàlisi d'aquesta mitjana salarial ofereix una radiografia de contrastos territorials: mentre que a Sarrià-Sant Gervasi el salari mitjà és de 51.615 euros, la xifra cau fins als 28.490 euros a Sants-Montjuïc o 23.285 euros a Ciutat Vella. Unes dades que també amaguen biaixos de gènere: entre els 30 i els 44 anys, la bretxa salarial entre homes i dones es manté al voltant del 14%, i s'eixampla en les generacions més grans i d'edat: les retribucions dels joves de 25 a 29 anys queden molt per sota del valor mitjà: 22.348 euros per any.

Precarietat laboral, la pedra angular

Les causes de les baixes remuneracions en relació amb el cost de la vida són multifactorials, però el nexa comú s'anomena *precarietat laboral*. Tal i com analitza l'economista Josep Manel Busqueta, el problema és estructural: "Els salaris són baixos i les pujades dels darrers anys estan molt per sota dels beneficis de les empreses, per la qual cosa s'ha generat una societat cada cop més desigual i dispar, en la qual les persones treballadores tenen més dificultats per arribar a final de mes".

De fet, part de les darreres polítiques per regular el mercat laboral només han ajudat a fer una mica menys indigna la vida dels qui menys cobren. Per exemple: les pujades del Salari Mínim Interprofessional (SMI). "Aquestes només han incrementat el terra salarial, el límit de fins on els empresaris poden competir a la baixa", emfasitza l'economista de l'Espai Zero Vuit, Marc Riudavets. Un topall a les remuneracions més baixes que encara està subjecte a incompliments. Fa poques setmanes, *El Periódico* destapava nòmines fora de conveni en les obres del Camp Nou.

Millores laborals neutralitzades

En termes de solvència del mercat de treball, Busqueta recorda que el més important és analitzar el salari real, el qual està correlacionat amb la capacitat de poder adquisitiu. "En aquests moments, existeixen molts mecanismes de succió de recursos per part del mercat. Ja no només es tracta que les remuneracions no s'hagin incrementat com ho haurien de fer, sinó que ara ens hem trobat en un procés inflacionari pel canvi climàtic, la guerra, la pandèmia, etc., on qui paga les conseqüències és qui no té cap capacitat de decidir sobre tot això", puntualitza.

L'exemple més clar, a parer de l'economista, radica en les pujades dels tipus d'interès, "on el sector financer imposa la seva llei a través del Banc Central Europeu (BCE)". "Al final, aquestes decisions recauen sobre la classe treballadora i anul·len les mesures que s'hagin pogut prendre contra la inflació", sosté.

Falsos autònoms, els més precaris

"El problema actual és l'increment desorbitat de preus: l'habitatge, els productes bàsics... Hi ha molta gent que no hi arriba,

DIFICULTATS PER ASSOLIR L'ORGANITZACIÓ COL·LECTIVA

"El gran problema que tenim actualment són les dificultats per aconseguir afiliats als sindicats, o simplement gent disposada a organitzar-se de manera col·lectiva", exposa el *rider* i referent d'Acció Social de la CGT, Javi Pérez. Un problema al qual s'afegeix el fet que un dels col·lectius més explotats és el dels falsos autònoms, els quals, en molts casos, no disposen d'un espai de contacte amb la resta de companys de feina. "En el cas dels *riders*, l'únic punt de trobada que trobem moltes vegades són els McDonald's, mentre esperem la comanda", detalla Pérez.

En aquest sentit, l'economista de l'Espai Zero Vuit, Marc Riudavets, assenyalava que "als empresaris ja els interessa que els treballadors no estiguin sindicats, perquè sempre els afavoreix negociar individualment i no de manera col·lectiva". Una qüestió on la segmentació dels llocs de feina i el teletreball han passat a tenir un paper clau: "Ja no existeix l'homogeneïtat necessària entre treballadors per reivindicar de manera col·lectiva, s'ha atomitzat la classe treballadora i, fins i tot, s'ha aconseguit que assimilin els objectius de les organitzacions empresarials", explica l'economista Josep Manel Busqueta.

que no sap si a final de mes podrà pagar el lloguer", exposa el referent d'Acció Social de la CGT, Javi Pérez. En el seu cas, ell mateix treballa com a *rider*, "el que tota la vida s'ha anomenat repartidor", detalla.

"La figura de l'autònom a l'Estat espanyol ha jugat un paper essencial en la precarització de moltes persones, les quals moltes vegades es veuen obligades a adquirir aquest règim per poder treballar i s'han de finançar fins i tot els mitjans de producció", recorda Busqueta. Un desemparament que, tal com recorda Pérez, es tradueix en precarietat no només laboral, sinó vital: "Ja no només suportem salaris baixos, tampoc tenim les mateixes cobertures en relació amb les baixes laborals, l'atur o el dret a vacances. La precarietat acaba per generar ansietat i manca de perspectiva de futur", rebla.

"Moltes persones autònomes viuen tan al dia que no poden fer cap mena de projecció més enllà; estan limitades a dedicar els seus esforços a arribar a final de mes", apunta Pérez. Una angoixa que, en funció del sector, es pot incrementar quan intervenen factors externs: "La majoria estan en mans del nombre de comandes que reben, de si les tarifes es redueixen de forma unilateral per part de l'empresa per a la qual treballes, de si caus malalt o tens un accident; o fins i tot de si fa mal temps".

Inseguretat econòmica... i vital

Més enllà de les repercussions directes sobre la inseguretat econòmica i la manca de futur, a la precarietat s'hi sumen les dificultats de poder desenvolupar-se com a persona. Des del punt de vista habitacional, no només la gent jove comparteix pis: "Cada cop hi ha més gent de 35 i 40 anys que es veuen obligats a fer-ho i, els qui no ho volen fer, han de marxar al Baix Llobregat. A l'Hospitalet ja gairebé troben preus com els de Barcelona", destaca Pérez.

"La precarització de les condicions de vida de la classe treballadora l'arrosseguem des del 2008", diu Busqueta. Un

El salari mitjà a Barcelona és de 32.324 euros, però mentre que a Ciutat Vella és de 23.285, a Sarrià-Sant Gervasi arriba als 51.615 euros

El sou dels joves de 25 a 29 anys queda molt per sota del valor mitjà (22.348 euros) i la bretxa de gènere s'eixampla en la gent més gran

punt d'inflexió al qual també cal sumar "l'endeutament que han acumulat les institucions públiques i que no ha deixat de créixer en detriment de la despesa en l'Estat del Benestar". "Al final ens trobem amb persones treballadores que cada vegada tenen sous més baixos en relació amb el cost de la vida i, a més, les seves condicions de vida es veuen empitjorades per l'erosió de serveis com ara la sanitat o l'educació públiques", subratlla.

Convenis, un escut sense garanties
A diferència de dècades anteriors, el fet de treballar en una multinacional, en una societat mitjana o en una empresa familiar ja no suposa grans blindatges en matèria de legislació laboral. Riudavets assenyalava que, "al final, cada empresa fa les seves *trampes*". "Sí que és cert que les grans empreses tenen una estructura de recursos humans més establerta, i per això és més fàcil que els seus empleats treballin sota les regulacions vigents, però moltes juguen amb els límits dels convenis, com pot ser el fet de tenir gent en una escala salarial per sota del que els pertoca per conveni", apunta. L'exemple: "Pel simple fet de ser graduat universitari, el terra salarial ha de ser més elevat, i moltes vegades no es compleix", remarca. "Després trobem les empreses petites, on és més fàcil trobar casos de treballadors que cobren fora de jornada, o per menys hores de les que realment fan", apunta l'economista de l'Espai Zero Vuit. En darrer lloc, en el cas de les empreses de plataforma, com Cabify o Glovo, els incompliments en matèria laboral són recurrents: "Fins i tot juguen amb el límit de la definició de què és un treballador", critica Riudavets. La gran majoria acaparen titulars per sentències en contra arran de l'abús que fan dels falsos autònoms.

Dificultats per denunciar
Molts incompliments, com el fet de no ajustar-se a la jornada de vuit hores, la impossibilitat de desconnectar digitalment o la no remuneració d'hores extres, "poden ser molt difícils de demostrar", reconeix Riudavets. "El gran problema rau en què sempre hi ha una clara diferència de poder entre treballador i empresari", esgrimeix. Un punt de vista que Busqueta complementa: "Moltes famílies tenen un nivell d'endeutament molt alt i, per tant, són dòcils davant les vulneracions de la legalitat pel simple fet de poder arribar a final de mes". "Qüestions com les hores extres impagades s'han convertit en una rutina i un element de pressió a perpetuïtat envers els treballadors: si no acceptes, te'n vas al carrer", observa. "Al final, aquesta vulnerabilitat es deu al fet que els sous no cobreixen les necessitats, una fragilitat del mercat de treball que no només agreuja les condicions laborals, sinó vitals", afegeix.

A costa de la salut mental
El creixement dels problemes de salut mental està relacionat amb la precarietat laboral? Segons Busqueta, sí. "Hem viscut molts anys en una cultura de la individualitat atroç; se'ns ha convençut de la lògica neoliberal basada en el 'si vols, pots', i que l'èxit és una qüestió personal en detriment d'allò col·lectiu". "Això al final afecta el vessant psicològic de forma negativa, ja que moltes vegades aquesta pressió individual es tradueix en angories, depressions i, fins i tot, suïcidis".

ANÀLISI El record de la feina estable dels anys 70 fa que la precarietat sembli un fenomen nou, però ha marcat el dia a dia de la classe obrera al llarg de 200 anys

PRECARIETAT, CAPITALISME I SOCIETAT

ALBERT RECIO
PROFESSOR
D'ECONOMIA

El concepte de *precarietat* designa el conjunt de situacions de vulnerabilitat relacionades amb la situació laboral. Equival a viure en la incertesa permanent a l'hora de cobrir les necessitats bàsiques de la persona. És una combinació de diferents elements: llocs de treball inestables, canvis de feina forçats, salaris insuficients, jornades laborals que dificulten organitzar la vida quotidiana, capacitat escassa d'influència en les condicions de treball, poc reconeixement social de la feina feta -una successió d'ocupacions precàries és un mal historial laboral-, poc suport institucional...

No és un fenomen nou. De fet, la precarietat ha caracteritzat la situació de gran part de la classe obrera en 200 anys de capitalisme. En els països en desenvolupament és un fet quotidià. La situació es va anar reconduint gràcies a la lluita social i la regulació pública. Ara ens sembla nou perquè recordem la feina estable dels anys setanta del segle passat, però fins i tot llavors la precarietat predominava en una part del món laboral. I les dècades posteriors, aquests segments precaris han anat creixent. No ha estat un procés inevitable ni natural. Entendre el que ha passat ens pot ajudar a buscar respostes.

El capitalisme neoliberal
A partir dels anys vuitanta del segle XX, les economies capitalistes van començar una sèrie de transformacions que sovint anomenem *neoliberalisme*. Una part d'elles es van donar a l'esfera pública. La política econòmica va canviar i la plena ocupació va deixar de ser l'objectiu prioritari. Es van implantar reformes laborals que reduïen els drets individuals i col·lectius dels treballadors. Les reformes serien diferents a cada país, però en conjunt provocarien la proliferació de contractes laborals precaris -temporals, a temps parcial-, el debilitament dels sindicats i l'increment del poder empresarial. Tot això, ben amantit amb el discurs de la *flexibilitat* laboral.

Les empreses -sobretot les grans- han transformat la seva organització per debilitar les resistències laborals, rebaixar costos i dificultar l'acció col·lectiva. Això s'ha fet per mitjà de diferents vies: migrar empreses a països de baixos salaris; externalitzar parts

El treball de neteja, molt feminitzat, és un dels menys valorats. ANNA CARLOTA

del procés productiu i de serveis auxiliars; diferenciar contractes laborals; implantar mesures de control individual dels treballadors; fer polítiques per eludir els sindicats... Cada empresa ho ha fet a la seva manera, però el conjunt ha donat lloc a moltes situacions en les quals els treballadors estan exposats a diversos graus de precarietat. Els pitjors es donen quan la gent està sotmesa a contractes de molt curta durada o quan treballa en activitats que ocupen el pitjor lloc a les cadenes de subcontracte, com és el cas d'ocupacions relacionades amb la neteja. El resultat d'aquestes polítiques explica bona part de l'increment dels beneficis privats en detriment dels salaris.

Un model de vida precaritzador
El poder econòmic també prefigura un model determinat de vida que, sovint, és acceptat per molta gent. Les transformacions del model de vida de les societats riques afavoreixen el desenvolupament de feines precàries. Ho podem il·lustrar amb alguns exemples. El creixement del turisme incrementa les estacionalitats de l'activitat econòmica. És una activitat amb pics de feina alguns mesos de l'any. Tot allò que es relaciona amb el turisme -hostaleria, comerç, transport...- contribueix a fer que proliferin les ocupacions de temporada.

El model de consum basat en la satisfacció instantània i la variació contínua de productes té un impacte semblant: no és casualitat que alguns dels pitjors llocs de treball es trobin a la distribució a domicili. Els serveis de cures exigeixen molta dedicació i

l'única forma de satisfer-los per mitjans mercantils és que surtin barats. No és casualitat que els llocs de treball més precaris, sovint informals, es donin en les cures de les persones grans, on molta gent *normalitza* que la cura d'un familiar ha de costar poc. Per últim, la idea de carrera professional competitiva permet manipular molts llocs de treball *professionals*, de forma que siguin mal pagats i inestables perquè, sobretot els joves, esperen que siguin formatius, que generin currículum.

La producció de la precarietat
La precarietat és també el producte de polítiques socials que creen persones que no tenen altra alternativa que acceptar feines precàries. Ara, el factor més decisiu en aquest àmbit són les polítiques d'estrangeria, que generen una oferta laboral sense drets. Però no és l'únic: el patriarcat afavoreix que les dones tinguin menys drets; i un sistema educatiu classista produeix joves socialment discriminats. Perquè la precarietat no es pot entendre com una única situació, hi ha graus i diferències. I en els pitjors llocs, trobem les dones i les persones migrants que fan feines manuals.

Les reformes neoliberals van portar contractes més precaris, sindicats més dèbils i un poder empresarial fort

DOSSIER. LA BARCELONA PRECÀRIA

Treballar i ser pobre

Més del 10% de les persones que treballen a Barcelona ciutat i en el conjunt de Catalunya són considerades pobres a nivell estadístic, si bé el gruix de població amb uns ingressos que no li permeten viure amb dignitat és molt superior

MARC FONT

Tenir feina no garanteix escapar de la pobresa. De fet, més del 10% de les persones treballadores se situen per sota del llindar de la pobresa, tant a Barcelona ciutat com al conjunt de Catalunya, segons les darreres dades disponibles. D'entrada, convé aclarir que la taxa de risc de pobresa a la feina recull la proporció de persones que han treballat almenys set mesos l'any de referència i tenen una renda disponible per sota del llindar de la pobresa, és a dir, 11.297 euros per adult en una llar unipersonal el 2021 i 11.840 euros el 2022.

Segons l'estudi *Una aproximació a la pobresa en el treball*, que elabora cada any el sindicat CCOO, el 2021 la taxa se situava en el 10,8% a Catalunya, el que equivalia a 350.000 treballadors. A Barcelona, l'indicador s'enfila fins al 12,4%, detalla l'Institut Metròpoli, de l'Àrea Metropolitana de Barcelona (AMB). Això suposa més de 85.000 treballadors. En ambdós casos, l'origen de les dades és l'*Enquesta de condicions de vida* de l'Institut d'Estadística de Catalunya (Idescat) i que xifra els ingressos per llar. A més, l'*Informe sobre Exclusió i Desenvolupament Social a Catalunya*, de la Fundació Foessa -vinculada a Càritas-, subratlla que el 2021 el 23,8% de la població catalana afectada per l'exclusió social treballava.

Romina Garcia, responsable de concertació territorial a CCOO i coordinadora de l'informe del sindicat, apunta que es tracta d'"un problema estructural, perquè malgrat que hagi baixat els darrers anys [el 2018 la taxa catalana s'elevava al 14,4%] no s'erradica". En aquest sentit, Garcia destaca que els increments del salari mínim interprofessional (SMI) han estat clau en el descens, "perquè és un factor corrector de la pobresa i les desigualtats", si bé reconeix que els vertiginosos ascensos que acumula la inflació o el preu de l'habitatge comporten que "les pujades salarials quedin molt diluïdes".

Col·lectius vulnerables

A l'hora de detallar quins són els col·lectius més afectats per la pobresa a la feina, Garcia ho té clar: "Qui hi està més abocat són els joves, les persones migrades, les dones o les persones amb discapacitat", col·lectius en què hi ha una major precarietat en els contractes i, sobretot, les jornades parcials hi tenen una incidència major. Aquest darrer és un element clau. Si tenim en compte que l'SMI arriba aquest 2023 a 15.120 euros bruts anuals, és evident que per ser considerat estadísticament un treballador pobre cal haver tingut feina només uns mesos o tenir una jornada parcial, a banda dels milers de persones migrades abocades a treballar sense contracte perquè no tenen papers.

Repartidor esperant la comanda en una botiga de menjar ràpid. JOAN LINUX

Garcia subratlla que "la parcialitat involuntària és altíssima: gairebé la meitat de la gent que treballa a jornada parcial ho fa sense voler-ho, perquè no troba una feina a jornada completa, i això genera malestar". Segons l'informe, la parcialitat involuntària va ser del 45% a Catalunya el 2022, el que significa que hi havia més de 200.000 persones "que haurien desitjat una ocupació a jornada completa" i no la tenien, el que es tradueix en una "insatisfacció amb el tipus de jornada que respon sovint a una insuficiència d'ingressos".

L'Observatori del Treball i Model Productiu assenyalava que sectors amb poca presència femenina, com l'agricultura i la indústria, tenen uns "nivells baixos de parcialitat", mentre que és molt superior en "sectors feminitzats i que es cobreixen amb personal jove", com l'educació, la cura de persones, les activitats esportives i d'entreteniment o el servei de menjar.

La parcialitat involuntària va ser del 45% a Catalunya el 2022: més de 200.000 persones haurien volgut treballar a jornada completa

Sectors, d'altra banda, tradicionalment mal pagats. Així, el document *Els salaris a Barcelona 2021*, elaborat per l'Ajuntament, situava la remuneració mitjana anual en l'hostaleria en 13.270 euros, xifra que arribava als 18.221 en els serveis socials i als 20.767 en el comerç al detall.

Però les dificultats per afrontar les despeses quotidianes, com l'habitatge i l'alimentació, van molt més enllà dels treballadors considerats pobres segons l'estadística oficial. De fet, aquesta és una realitat molt generalitzada que s'ha accentuat els darrers dos anys amb la inflació. Entre juny del 2021 i octubre del 2023, els preus s'han encarat un 12,5% de mitjana a la província de Barcelona, però és que els aliments i les begudes no alcohòliques ho han fet gairebé un 25%, una evolució molt superior a la dels salaris.

Per a l'AMB, el salari de referència per viure dignament a la capital catalana va elevar-se a 1.552 euros mensuals el 2022, 117 per damunt dels 1.435 d'un any abans. Sempre segons aquest estudi, gairebé el 70% d'aquests ingressos s'han de destinar al pagament de l'habitatge (34%), a aliments i begudes (22%) i a les despeses de la llar (12%). La realitat, però, és que més del 40% dels sous a Barcelona queden per sota d'aquestes xifres, d'acord amb l'informe sobre salaris a la ciutat elaborat pel Consistori. Dit amb altres paraules, més

enllà dels treballadors amb rendes que queden per sota del llindar de la pobresa, un volum molt important de la població de la urbs no en té prou amb els ingressos laborals per viure-hi amb dignitat, una situació que s'ha accentuat pel creixement desbocat en despeses com l'alimentació o l'habitatge [vegeu desglossat].

Amb aquest panorama, el document de CCOO Catalunya conclou que "calen mesures no només per guanyar en estabilitat laboral [malgrat els passos endavant en aquest àmbit que ha suposat la reforma laboral], sinó també per guanyar en qualitat, amb salaris adequats i on el treball tingui la funció de garantir una vida digna a les persones treballadores". Garcia insisteix en la necessitat d'abordar i reduir la "parcialitat involuntària" en el treball, reivindica que es continuï apujant l'SMI i veu "imprescindible traslladar part dels beneficis empresarials als salaris", ja que la taxa de guanys s'ha recuperat de manera espectacular -només cal veure els darrers resultats presentats pel sector financer, l'energètic i bona part de l'Ibex-, mentre que els sous han perdut poder adquisitiu.

Així mateix, la dirigent sindical advoca per "recuperar el pes de la negociació col·lectiva en les empreses", per millorar condicions; garantir i millorar el sistema de protecció social; regular les rendes del lloguer i establir controls de preus en els aliments bàsics. Només si s'avança en tot plegat, l'existència de treballadors pobres podrà convertir-se en un record del passat i no en una crua realitat present.

L'HABITATGE, UNA PUJADA MOLT PER SOBRE DELS SALARIS

El preu del lloguer d'un habitatge està en màxims històrics. Segons les dades oficials de l'Institut Català del Sòl (Incasòl), la renda mitjana en els contractes formalitzats durant el segon trimestre del 2023 va ser de 1.123 euros mensuals, un 12,7% més que un any enrere i un 24,3% per damunt del mateix període del 2021. En una dècada, el preu mitjà d'un nou lloguer s'ha disparat un 66% a la ciutat. Creixements, en tots els casos, molt superiors als dels salaris. La darrera estadística disponible indica que el sou mitjà a la capital tot just va pujar nominalment un 9,6% entre 2011 i 2021. Ras i curt, l'esforç que fa un treballador per pagar el pis és cada cop més gran i l'aboca a una precarietat creixent, malgrat que l'estadística no el defineixi com a pobre.

“La precarietat laboral augmenta el risc de caure malalt i de morir”

Joan Benach és coordinador de l'informe Presme, el primer estudi impulsat pel govern d'un país en què s'analitza l'impacte de la precarietat laboral en la salut mental de les persones treballadores

Joan Benach, coordinador de l'informe Presme. ARXIU

ANAÏS BARNOLAS

Joan Benach és metge, doctor en Salut Pública i catedràtic de Sociologia. Director del Grup d'Investigació en Desigualtats en Salut-Employment Conditions Network (Greds-Emconet-UPF) i codirector del Johns Hopkins University-UPF Public Policy Center, és també el coordinador de l'informe sobre *Precarietat Laboral i Salut Mental* (Presme), publicat aquest any pel govern espanyol. És, de fet, el primer estudi impulsat pel govern d'un país en què s'analitza l'impacte de la precarietat laboral en la salut mental.

L'informe Presme destaca que més de la meitat de les persones treballadores de l'Estat, comptant les desocupades, es troben en situació de precarietat laboral. Com la definiria?

És un fenomen dinàmic i complex que s'ha d'entendre com a resultat de les relacions de poder en l'àmbit del treball, on

interactuen múltiples factors socials. Contràriament a una visió només centrada en el tipus de contracte o la inseguretat, la precarietat laboral té un caràcter multidimensional, ja que inclou nombroses condicions d'ocupació i treball. L'Escala de Precarietat Laboral (Employment Precariousness Scale-EPRES) inclou sis dimensions essencials: inestabilitat de l'ocupació, salaris baixos, escàs poder de negociació, vulnerabilitat, amb situacions d'amenaça, discriminació, menys drets laborals i manca de poder per exercir aquests drets.

Quines són les causes?

Són múltiples. Depèn de la implementació de les reformes laborals, però també de l'especialització productiva i l'organització empresarial, de l'organització desigual de les relacions laborals, de les polítiques públiques febles, de les polítiques migratòries injustes, així com de les institucions familiars que reproduïxen desigualtats de gènere. Pel que fa al cas espanyol, venim d'encadenar un seguit de

reformes laborals durant la gran recessió del 2008 que van generar moltíssima precarietat. Però hi ha moltes altres raons, com ara l'estructura productiva terciaritzada basada en sectors d'una alta estacionalitat, com el turisme; o un Estat del Benestar insuficient que arrossega un subdesenvolupament de dècades de franquisme i que es va començar a desenvolupar als anys vuitanta, en ple retrocés neoliberal en l'àmbit mundial.

La salut mental està relacionada amb la precarietat laboral?

Per descomptat. La recerca científica mostra que la precarietat laboral augmenta el risc de caure malalt i de morir de forma prematura, tant per a aquells que treballen en aquestes condicions com per a les seves famílies. Desestructura la vida quotidiana i dificulta la planificació del futur, genera inseguretat i patiment, alienació i frustració, exili econòmic i desesperança, submissió i por. Per això, està estretament relacionada amb molts problemes de salut mental, com ara l'ansietat i la depressió, que generen un gran patiment psíquic.

Hem normalitzat la precarietat?

L'observem en l'àmbit privat i en el públic, sota diferents tipus de contracte, i a la indústria, l'agricultura i els serveis. Per això, els seus efectes sobre la salut mental estan àmpliament estesos i, fins a cert punt, normalitzats. A la Unió Europea (UE), cada any, una de cada sis persones té un problema de salut mental, distribuïts desigualment segons la classe social, el gènere, l'estatus migratori... Gran part del malestar i l'angoixa que pateixen les persones té una causa social que s'expressa i es percep en forma de gran diversitat de signes i símptomes físics o psíquics, com ara ansietat, depressió o crisi de pànic, però també en forma de cefalees, marejos, lumbàlgies, parestèsies, fatiga i reaccions cutànies.

L'Estat espanyol és un dels països de la UE amb més taxa de població ocupada en risc de pobresa i exclusió social. Els anomenats ‘treballadors pobres’ són persones amb ocupació, però que viuen en la pobresa, i ja suposen un 17,9 % del total. A què es deu aquest increment?

Aquest és un fenomen que ha anat agafant força a tot el món. A Espanya té algunes causes específiques, com ara la gran variabilitat en el volum d'ocupació de cada cicle econòmic i, evidentment, els salaris baixos. Entre els treballadors temporals i a temps parcial és especialment rellevant, i en gran manera ho és per la manca d'alternatives laborals a temps complet i afecta sobretot les dones. Però també té a veure amb l'escassa redistribució mitjançant els sistemes de

protecció social. Tot això fa que un nombre elevat de llars visquin *al dia* i que tinguem unes taxes de pobresa infantil alarmants.

Per dignificar el treball domèstic, que recau sobretot en les dones, l'informe aposta per eliminar les polítiques públiques que creïn una divisió sexual i desigualtat de gènere.

Eliminar la divisió sexual i la desigualtat de gènere en el treball passa per una doble estratègia. D'una banda, la implementació de mesures normatives i de polítiques públiques que fomentin més la igualtat, promocionant la construcció de societats igualitàries; i d'altra banda, el desenvolupament d'un sistema públic de cura amb garanties tant per a les persones cuidades com per a les cuidadores.

L'informe exposa que cal transitar per un model social i econòmic alternatiu.

Per aconseguir-ho, es necessitaria respectar els drets de les persones treballadores, augmentar la seva protecció i realitzar una transició ecosocial. No li sembla que anem cap a un model que és just el contrari?

L'objectiu ha de ser construir un model de relacions laborals diferent, on es treballi menys però millor, d'una manera més respectuosa amb les capacitats i desitjos de les persones i en benefici de la comunitat i de la vida al planeta. A l'informe fem una trentena de propostes. Algunes s'estan implementant o estan en procés, però d'altres són més difícils de dur a terme, perquè requereixen un consens social i polític molt ampli. El món del treball funciona així perquè és útil per a un model econòmic determinat, i canviar-lo sempre genera resistències. L'exemple més clar és tot el que té a veure amb la crisi climàtica. Si els científics

SEGUEIX A LA PÀGINA 20 →

“La precarietat desestructura la vida quotidiana, dificulta la planificació del futur i genera inseguretat, alienació i frustració”

“Està relacionada amb molts problemes de salut mental, com l'ansietat o la depressió, que generen un gran patiment psíquic”

DOSSIER. LA BARCELONA PRECÀRIA

→ VE DE LA PÀGINA 19

ens diuen que estem avançant sense fre cap al precipici, per què no fem una transició ecosocial que superi, per exemple, les limitacions de l'anomenada *transició verda*? Doncs perquè això implicaria fer una reforma profunda del model econòmic, que és el causant d'aquesta crisi. Però això no ens pot parilitzar. Els moviments socials i la societat civil organitzada han de reclamar un model productiu més saludable i menys destructiu per al planeta i les persones.

Com valora la proposta de la reducció de la jornada laboral?

Pot tenir diversos avantatges, a molts nivells: augmentaria el temps lliure de les persones treballadores; podria reduir la contaminació i aportar altres avantatges ambientals; reduiria el nivell d'estrès i milloraria el son i la salut; podria ser un factor important per augmentar el nivell d'ocupació; i podria ser un instrument que ajudés a estendre la solidaritat, augmentar la participació dels treballadors i desprecariar el treball.

Per reduir la precarització laboral, hi ha qui defensa la Renda Bàsica Universal (RBU). En què consisteix?

És un mecanisme de redistribució de la renda mitjançant el qual es proporciona -per dret de ciutadania i independentment de qualsevol altre ingrés que es percebi per altres vies- un pagament monetari regular a tota la població, de forma individual, sense comprovació de recursos econòmics ni de la seva situació laboral. No obstant això, la seva instauració no pot ser utilitzada per reemplaçar l'Estat del Benestar i mercantilitzar els serveis socials. La RBU podria tenir importants efectes beneficiosos per a la salut mental de tota la població i augmentar l'equitat, ja que reduiria la incertesa vital i l'esgotament psíquic causat per l'estrès

que pateixen les persones desocupades i aquelles que estan en situacions de precarietat laboral i temen perdre la feina.

Per fer front als reptes que planteja la salut mental, caldria un sistema de sanitat pública que ofereixi atenció humana, de qualitat i centrada en l'atenció primària. Però la sanitat pública pateix cada cop més la precarització laboral i està més infrafinançada. Quina anàlisi en fa?

L'atenció primària, la salut pública i la xarxa de salut mental formen tres parts essencials del sistema de salut espanyol, i totes tres afronten grans dificultats. Cal destacar la manca de mitjans i recursos adequats i la manca de visibilitat i reconeixement professional i social. Pel que fa als professionals de salut mental, Espanya presenta ràtios molt inferiors a les recomanacions de l'Organització de Cooperació i Desenvolupament Econòmic (OCDE) per a països de nivell econòmic similar. Així, el 2018 comptava amb sis psicòlegs per a cada 100.000 habitants, una xifra tres vegades menor que la mitjana europea. La gravetat més gran recau en els serveis socials i d'atenció primària, i es dona la penosa situació que són els professionals més precaritzats els que tracten d'atendre els complexos problemes psicosocials i de salut mental d'un gran nombre de persones en situació de precarietat.

Les persones treballadores han perdut força negociadora col·lectiva. A què es deu?

Darrere d'aquest debilitament hi ha diversos factors, emmarcats en l'expansió de la ideologia i les polítiques neoliberals durant dècades. Per esmentar-ne només alguns, la regulació jurídica a l'entorn dels drets col·lectius no està a l'altura de la realitat canviant del món de l'empresa i el treball. En particular, la configuració

“Espanya comptava el 2018 amb sis psicòlegs per a cada 100.000 habitants, una xifra tres vegades menor que la mitjana europea”

“En les feines en remot a canvi de petits pagaments, sovint s'incorre en situacions fraudulentas, com els falsos autònoms”

actual del sistema i l'estructura dels òrgans de representació unitària pateix una disfuncionalitat creixent davant la realitat contemporània de descentralització productiva, digitalització, revolució industrial 4.0 i *atomització del treball*. En paral·lel, la posició de la negociació col·lectiva en la regulació sobre les remuneracions i altres condicions de treball també s'ha vist soscavada per reformes legals en el període 2011-2012, que van contribuir al debilitament de la negociació col·lectiva i el poder negociador dels sindicats i els representants unitaris.

Com podrien recuperar la seva força les treballadores i treballadors?

La democràcia social ha de reinventar-se a partir de les relacions de poder i de cooperació existents als centres de treball. Per a això, hi ha diverses fórmules que poden corregir la unilateralitat de les decisions a l'empresa. La primera i fonamental és la negociació col·lectiva, el resultat

de la qual, el conveni, és fruit d'una decisió conjunta entre els representants dels treballadors i de la direcció. La segona, la cogestió, que ha estat d'aplicació més restringida, gairebé exclusivament en països on el diàleg social va ser molt fluid després de la Segona Guerra Mundial. I la tercera, l'expansió d'un moviment democràtic que parteixi del treball i no estigui subordinat a un patró o a una empresa, sinó un treball entès com a relació social de gestió dels comuns.

A Barcelona han proliferat els últims anys feines precàries com la de repartiment de paquets a domicili. Es pot afirmar que cada cop és una ciutat on hi ha més precarietat laboral?

La precarietat no és un fenomen exclusiu de Barcelona, però és evident que s'ha convertit en una qüestió de pes per al benestar de moltíssimes persones que hi viuen. Tot apunta que els nivells de precarietat que es deriven d'aquest model són importants. És sorprenent que Espanya sigui dels països que estan liderant la contraofensiva jurídica per protegir les persones treballadores d'aquestes plataformes, sobretot les de repartiment. No obstant això, aquest tipus de treball planteja molts reptes encara per resoldre. I no parlo només de Glovo, Amazon o Cabify, que treballen *sobre el terreny* i que són els més visibles, sinó de les que ofereixen tasques que es duen a terme en remot a canvi de petits pagaments per entrega, com els programadors, els dissenyadors gràfics i els supervisors de contingut digital altament sensible. La major part de les vegades s'incorre en situacions fraudulentas, com la dels falsos autònoms, vulnerant els drets laborals. Aquí és fonamental l'organització de les persones treballadores, com es va fer amb el *riders*, reivindicant la seva condició d'assalariats a les plataformes de repartiment a domicili.

CARRER et necessita!

Amb una petita aportació anual, ajudaràs a fer viable la revista.

Més informació: carrer@favb.cat

Amb els barris des del 1991

Qui té dret a cobrar la Renda Garantida Ciutadana?

Vine i informa't!

**Carrer d'Obradors 10
Tots els dijous de 16 a 18 h**

asesoriargc@gmail.com

Migrants, la mà d'obra més explotable i vulnerable

Al darrere dels abusos laborals que pateixen les persones migrades en situació irregular hi ha un sistema que els posa barreres i les deshumanitza, i una societat que ignora el problema o en treu profit

Treballador de la ferralla al barri de Porta, a Nou Barris. JOAN LINUX

ÁLVARO CARRETÓN

Segons l'informe *La població estrangera a Barcelona*, publicat per l'Ajuntament de Barcelona el 2022, 363.576 persones estrangeres estan empadronades a la ciutat -una xifra que representa el 22% del total-, de les quals 12.865 estan aturades -el 21% del total-. Aquestes dades, però, no contemplen els estrangers en situació irregular que treballen sense contracte o que voldrien treballar. L'economia submergida, en la qual el treballador està desprotegit, no només dona feina a persones migrades, però sí que és l'única opció per als estrangers que no tenen permís de residència. Són els més vulnerables i exposats a patir precarietat laboral. Generalment, procedeixen de l'Àfrica, l'Àsia i l'Amèrica Llatina i, ni tan sols quan es regularitzen -en la majoria dels casos, després de tres anys o més de clandestinitat-, deixen d'estar exposats a abusos.

Arianna Vindici, que coordina Apropem-nos, una entitat que acompanya i assessora jurídicament persones novingudes, explica que "gairebé tots els supòsits de la llei d'estrangeria vinculen el

permís de residència al contracte de treball". Sense una oferta de feina -i, sobretot, sense la bona voluntat de l'empresa que la fa-, els estrangers no poden regularitzar-se. "Aquí és on el sistema es torna particularment pervers, exigint a persones sense permís de residència que aconseguixin un contracte", critica Vindici. Ella, acostumada a veure i viure la frustració dels damnificats per aquesta norma, acaba pensant que "al sistema ja li va bé tenir mà d'obra fàcilment explotable o sense drets laborals". Entre els centenars de persones que Apropem-nos atén cada any, figuren els testimonis que configuren aquest reportatge.

Una carrera d'obstacles

En Jorge, veneçolà de 60 anys, va arribar a Barcelona el 2021 amb la seva dona i la seva filla. Ella va entrar al país amb un visat d'estudiant i després es va regularitzar com a personal altament qualificat, mentre que ell va accedir amb un visat de turista i esperava demanar l'asil, però una sobtada malaltia el va incapacitar i el termini de sol·licitud va caducar. Tot i que tenia un permís de residència per tractar l'afecció que patia, no estava autoritzat a treballar: havia d'enfrontar,

doncs, les mateixes adversitats que els migrants irregulars. "El migrante tiene que meterse en la cabeza que cuando sale de su patria, de su tierra, se va a enfrentar a una carrera de obstáculos", diu quan explica que, un cop recuperat, no va tenir més opció que treballar en negre com a cambrer. Feia moltes hores, del vespre a la matinada, i guanyava molt poc. A més, el patró abusava d'ell: "Me humilló hasta que le dio la gana y, tú sabes, uno por la necesidad se aguanta y se aguanta". Al final, va aconseguir l'autorització per treballar per mitjà d'un reagrupament familiar i, el novembre passat, va signar el seu primer contracte amb una empresa de neteja. Un obstacle superat més, d'una cursa que espera que acabi amb l'homologació dels seus estu-

L'economia submergida i la desprotecció laboral és l'única opció per als estrangers que no tenen permís de residència

dis -és enginyer forestal- i accedeixi a una feina del seu sector: "Por donde he pasado en mi campo laboral he dejado huella, he dejado vida, y, no sé, aquí, creo que en algún momento lo voy a lograr".

La vida reclosa

Ella, una colombiana en la quarantena que vol mantenir l'anonimat, havia renunciat a la regularització. Feia tres anys que estava a Espanya -dos a Barcelona- i estava desesperada. Havia treballat sense contracte com a netejadora i cuidadora de gent gran, però havia guanyat una misèria -en algunes cases, només li pagaven quatre euros per hora- i ja no aguantava més la solitud esquinçadora i les humiliacions: "Todos los días me echaba; le decía que si salíamos a caminar un rato y me decía que ella conmigo no salía, que con ese culo que yo tenía, que era culo de puta". Per tot plegat, havia renunciat a continuar lluitant i ja tenia un bitllet emparaulat quan va rebre la trucada. Uns dies abans, s'havia interessat per un anunci de Milanuncios que oferia cuidar en règim intern una parella d'ancians. Com que no tenia res a perdre, es va entrevistar amb la família, que de seguida la va voler contractar. Ella ho va interpretar com un senyal diví i va renunciar a la renúncia. Ara fa més de dos anys que treballa al seu servei i està agraïda pel tracte que rep: han accedit a contractar-la formalment, la qual cosa li permetrà regularitzar-se. Però reconeix que és una feina molt dura -només té dues hores lliures al dia- i, quan falti l'anciana que cuida -l'home ja és mort-, vol tornar a la neteja o provar sort en l'hostaleria. "Se me está yendo la vida encerrada", lamenta.

Més enllà de la regularització

En Banine, un senegalès de 48 anys, va trigar tres anys -i sis països, un desert i un mar- per arribar del seu país a Barcelona. Per aconseguir el seu primer contracte, va trigar el doble. L'estiu passat, després d'haver treballat de dia quan podia i d'haver passat in comptables nits al carrer quan no tenia on dormir, va signar un contracte amb una empresa de ferralla i es va regularitzar. Però encara pateix abusos laborals. El setembre es va haver d'operar i el seu cap no va comunicar la baixa a la Seguretat Social ni li va pagar el temps que es va absentar. Ara, quan té visites de control, li descompta del sou les hores que està fora. "No quiero problemas", sentència quan li preguntem per què no ho denuncia. No es pot arriscar a perdre la feina que li permet pagar una habitació, menjar i, poques vegades, enviar diners a la família que va haver de deixar enrere. També és la feina que, arribat el moment, li permetrà renovar el permís de residència, que caduca al cap de 12 mesos.

**Aquest article no hauria estat possible sense la col·laboració d'Apropem-nos i sense la generositat i valentia dels testimonis.*

Moltes de les feines que troben les persones joves són de supervivència i no permeten plantejar-se l'emancipació. DANI CODINA

Mil i un obstacles per fer una vida independent

Ser jove i independitzar-se amb bones condicions laborals i residencials és una anomalia en els temps que corren. Els joves es troben amb molts impediments a l'hora de marxar de casa dels pares, i aquells que ho fan solen veure's obligats a viure amb altres persones per fer front a les despeses

ERIC MONER

La Maria té 24 anys i estudia un màster de recursos humans a Barcelona. Fa uns anys que va venir a la ciutat des de Menorca i ara treballa en una consultora, amb un contracte de pràctiques extracurriculars. Amb el que guanya, pot llogar un pis amb dos companys, però reconeix que ara, amb la pujada del preu dels aliments, es veu més ofegada quan toca fer la llista de la compra. Li agradaria viure sola en un futur, però això no serà viable fins que no trobi un treball indefinit: "Amb un sou de pràctiques, és impossible".

Experiència inabastable

El jovent té complicat accedir al mercat laboral i trobar ofertes que s'ajustin a la seva formació. Segons l'Eurostat, l'Estat espanyol és el país de la Unió Europea (UE) amb més atur juvenil en homes menors de 25 anys (28,9%) i el segon en dones (30,8%), només superat per Grècia. El principal obstacle amb el qual es troben els joves és la demanda d'experiència laboral: en certs casos, els ocupadors sol·liciten un nombre d'anys d'experiència inabastables per als que s'acaben de graduar. "Als estudis t'ofereixen pràctiques d'entre sis mesos i un any, però les empreses et demanen un mínim de dos anys d'experiència", denuncia la Maria. Una

trava que connecta amb una altra dada alarmant: el 36% dels treballadors de l'Estat estan sobrequalificats per a les feines que desenvolupen.

Lloguers inassequibles

La Maria està preocupada per la pujada del preu de l'habitatge a Barcelona i la precarietat d'aquest altre àmbit de la vida: "Els pisos, que són literalment un traster, són cada cop més cars". Admet sentir-se angoixada pel futur i per la possibilitat d'arribar als 30 anys "sense estalvis o

l'oportunitat d'adquirir un habitatge". Les seves preocupacions responen a una realitat: per als que volen accedir a un pis, Barcelona ha esdevingut un espai hostil, on els preus han pujat molt més que els sous. D'acord amb un informe de l'Observatori d'Habitatge de Barcelona (OHB), els lloguers van pujar el 2022 quatre vegades més que els ingressos de les famílies locals: l'11,8% i el 2,6%, respectivament. La capital catalana és la segona ciutat més cara de l'Estat, darrere de Sant Sebastià, i el cost de vida és un 26,76% superior a la mitjana estatal. Tot això fa que els joves, afectats per la precarietat laboral, s'hagin convertit en un col·lectiu vulnerable a l'hora d'accedir a un habitatge digne.

L'Helena és periodista i té 26 anys. Va decidir marxar de casa dels pares per viure amb la seva parella a principi d'any. Viuen en un pis de l'Hospitalet del Llobregat, paguen un lloguer de 895 euros i es reparteixen les despeses. La seva mare les ajuda amb 100 euros al mes, que destinen a la mensualitat de la casa. Té dues feines: una com a assalariada a temps complet en un diari digital i l'altra com a autònoma cobrint esdeveniments per a altres mitjans de comunicació. "Si no fos perquè som dues persones, no em plantejaria independitzar-me, perquè tot el meu salari es destinaria al lloguer i les factures", admet. Al principi volien comprar i no llogar, però l'accés al mercat immobiliari es complica per la quantitat que cal pagar per a l'entrada del pis. L'Helena explica que tenen problemes per arribar a final de mes i que sovint acaben emprant la partida d'estalvis per pagar els costos restants.

La carestia de la vida

La pujada generalitzada del preu dels aliments dels darrers mesos ha provocat que fer la compra sigui un 8,3% més car que fa un any. L'augment es nota molt en productes com l'oli d'oliva (+70%), la carn de porc (+13,8%) o el sucre i les patates (+12%). Segons una enquesta de l'Organització de Consumidors i Usuaris (OCU), nou de cada deu ciutadans a Espanya asseguren haver canviat els seus hàbits ali-

FEINA, HORARIS I CONCILIACIÓ, FACTORS PER TENIR FILLS

El 2022, van registrar-se al voltant de 330.000 naixements i 462.000 defuncions a l'Estat. El desequilibri demogràfic porta a molts a plantejar-se aquesta qüestió: "Per què els joves no tenen fills?". És una pregunta recurrent per als qui pertanyen a generacions anteriors, com la del *Baby Boom* o la *Generació X*. Més enllà de la transformació sociocultural que ha comportat que la formació d'una família ja no sigui necessàriament la prioritat, el fenomen també amaga raons laborals. Menys del 12% de les dones menors de 30 anys tenen fills, i en homes la xifra no arriba al 5%. Segons l'enquesta de Fecunditat del 2018 de l'Institut Nacional d'Estadística (INE), la segona raó de les menors de 35 anys per no tenir fills -després de voler esperar-se uns anys- és de caràcter laboral i de conciliació de la feina amb la família. Per a les enquestades, el principal incentiu per incrementar la natalitat és l'extensió del permís de maternitat o paternitat, i en segon lloc, la flexibilitat en els horaris de treball per als pares.

DOSSIER. LA BARCELONA PRECÀRIA

mentaris per culpa de la inflació. “Hem de buscar ofertes del supermercat per estalviar diners, és això o no menjar”, diu l’Helena. El preu de l’electricitat, el gas i altres combustibles s’ha reduït més d’un 20% respecte a l’any passat. Però l’aigua ha pujat un 1,4% en aquest període.

Efectes en la salut mental

L’Helena reconeix que abans feien més viatges i sortien més a dinar, i que ara és més difícil fer-ho: bona part del salari el destina a les despeses mensuals i, amb dues feines, té menys temps lliure. “L’angoixa de no arribar a fi de mes em genera ansietat”, expressa. L’impacte sobre la salut mental és 2,5 vegades més gran en els treballadors més precaritzats respecte d’aquells que ho estan menys, segons un informe del Ministeri de Treball. “El malestar, el patiment psíquic o la medicalització permanent per aguantar la jornada laboral són una resposta normalitzada”, explica Joan Benach, coordinador de la comissió experta de l’estudi. “Bona part de la població se sent culpable del seu patiment sense ser plenament conscient de les causes estructurals de la precarietat”, afegeix. La principal recomanació és crear un nou Estatut del Treball que permeti dignificar les condicions laborals, respectar la conciliació familiar, reconèixer el servei de cures i impulsar el model de representació de les persones treballadores a les empreses.

Replantegar l’emancipació

El Consell de Joventut de Barcelona (CJB) considera que cal transformar el significat conegut del terme *emancipació*. “Ara, s’està dient *emancipades* a persones amb condicions precàries només perquè viuen fora de casa dels pares”, alerta Júlia Martorell, secretària d’Emancipacions i Politització de Malestars del CJB. Per aquest motiu, defensen que cal fer un gir en la definició: “Una persona emancipada és aquella que pot desenvolupar-se plenament i de forma autònoma sense haver de patir per la seva supervivència”. La idea inclou poder viure sol, permetre’s un oci de qualitat o accedir a serveis de primera necessitat, com el dentista o la teràpia. El CJB impulsa el projecte *Posa’t en valor* amb la Fundació Ferrer i Guàrdia i Barcelona Activa. Es tracta d’una eina en desenvolupament per reconèixer en el mercat laboral les aptituds que una persona ha adquirit en l’associacionisme i que ara no es poden justificar en un currículum.

L’edat mitjana d’emancipació a l’Estat espanyol s’ha situat en els 30,3 anys, la xifra més alta en dues dècades

“Als estudis oferten pràctiques d’entre sis mesos i un any, però les empreses et demanen un mínim de dos anys d’experiència”

ANÀLISI L’aliança heteropatriarcal i capitalista separa la vida laboral i social, però la realitat és que totes dues es construeixen de forma conjunta

LA PRECARIETAT COLPEJA LES DONES, LESBIANES I TRANS

NEUS MORENO
ASSOCIACIÓ
CA LA DONA

La precarietat s’ha d’entendre en el context de la construcció de la vida. L’aliança heteropatriarcal i capitalista separa, en la teoria i en la pràctica, l’espai laboral i les prestacions socials -atur, pensions...- de l’espai de construcció de la vida. Res més lluny de la realitat de totes les persones i, sobretot, de les dones, ja que vida laboral i social es construeixen de forma conjunta. Aquesta situació afecta més les dones, lesbianes i trans per la divisió sexual del treball i el maltractament social dels cossos i les sexualitats dissidents. Les enquestes d’usos del temps expliquen que la sostenibilitat de la vida i els treballs de cura física i emocional recauen, principalment, en les dones.

Un dels elements clau que determina la precarietat és el poder adquisitiu. En conjunt, les dones pateixen una esclatxa econòmica desfavorable en relació als homes. Un exemple clar el tenim en les pensions i les prestacions socials, ja que aquestes mesures estan molt lligades a l’historial de participació en el mercat de treball -molt desfavorable a les dones- i no als drets socials de ciutadania. També existeixen desigualtats entre les dones que van més enllà de la classe social. La interseccionalitat és important: col·lectius com les migrades, les joves i les dones amb diversitat funcional, entre d’altres, estem sotmeses a més desigualtat i precarietat.

Treball solitari i atomitzat

Les dones participem en un percentatge més gran en àmbits de serveis on el treball està atomitzat -es realitza en petits centres, quan no és unipersonal-, un fet que dificulta l’organització col·lectiva per la defensa dels drets laborals i socials, així com l’organització sindical. Es tracta de sectors on el percentatge del treball a temps parcial és elevat i on es dona l’anomenat *terra enganxós*, l’escassa o nul·la possibilitat que, al llarg de la vida, es pugui promocionar i sortir de les categories laborals menys valorades.

Els treballs remunerats fets per dones tenen altres característiques comunes. Per exemple, la bretxa salarial que afecta tots els sectors: les dones, pel mateix valor del treball, cobrem menys. I també l’anomenat *sostre de vidre*, fruit de les dificultats per pro-

La divisió sexual del treball és un factor clau de desigualtat. ANNA CARLOTA

mocionar-nos a llocs de treball amb més responsabilitat i millor valorats, en categories professionals considerades com a masculines.

Existeix un simbòlic social que fa un paral·lelisme de precarietat amb salari i tipus de contracte. Ambdues característiques són centrals, però hi ha altres condicions que la determinen i a les quals socialment no sempre se’ls dona rellevància. Ens referim, sobretot, al temps de treball i a l’exercici de drets.

Doble presència i a temps parcial

L’organització del treball laboral es caracteritza per la disponibilitat plena del temps de les persones per a les demandes del treball assalariat i afecta el conjunt de la població. Per a les dones, té dues característiques específiques: la doble presència i el treball a temps parcial. La doble presència -o conflicte treball-família- es dona quan la responsabilitat d’atendre les demandes del treball remunerat i les necessitats de cura de les persones recauen sobre la mateixa persona, principalment les dones. Parlem de quantitat de treball i de quan les demandes dels dos espais apareixen a la vegada, un fet que afecta el benestar i la salut de les persones exposades.

D’altra banda, el treball a temps parcial afecta de manera molt específica les dones: a Catalunya, al voltant del 25% tenen un contracte a temps parcial, enfront del 8% dels homes. El treball a temps parcial -una part molt important del qual no és desitjat- genera pobresa i té un impacte negatiu en les prestacions socials, com ara

l’atur i les pensions. La parcialitat és precarietat actual i de futur.

La reivindicació imparable -individual i col·lectiva- de les dones ha aconseguit millores rellevants en drets laborals relacionats sovint amb la conciliació, com ara l’equiparació dels permisos de maternitat i paternitat i altres permisos, retribuïts o no. Però, sovint, no tenen l’impacte desitjat en la corresponsabilitat, ja que, d’una banda, són exercits majoritàriament per les dones i, de l’altra, no arriben a les dones que es troben en una situació més precària. Per tant, no tenen impacte en la divisió sexual del treball. Per això diem que cal entendre la producció i la reproducció de manera conjunta i inseparable.

Per fer front a les desigualtats socials cal repensar els models de producció de béns i serveis i incidir en els tres eixos que descriuen les desigualtats de les dones, lesbianes i trans: la llibertat, la sostenibilitat de la vida i el dret al propi cos. Trobarem les propostes en els feminismes i, evidentment, en unes normes i regles socials que garanteixin els drets de totes les persones a una vida digna i sense discriminacions. Aquests són els reptes.

Mesures com les pensions estan lligades a l’historial de participació en el mercat laboral, molt desfavorable a les dones

A BARCELONA, COM A CASA, QUAN LA GENT DORM NO FEM SOROLL

PLA ENDREÇA

Més de 9.000 professionals
i tu fem equip per Barcelona.

Ajuntament de
Barcelona

DOSSIER. LA BARCELONA PRECÀRIA

OPINIÓ L'acció sindical i la participació en el diàleg social ha donat lloc a acords com el de la reforma laboral i l'augment substancial del SMI

Núria Giraldo

Secretaria de Política Sindical d'UGT Catalunya

Acabar amb la precarietat laboral, una fita sindical

La lluita contra la precarietat laboral ha sigut una de les principals reivindicacions de la UGT des de la seva fundació l'any 1888 a Barcelona. Des de llavors, ens hem adaptat als canvis sense renunciar als nostres principis: la millora de les condicions de treball, el desenvolupament i la redistribució econòmica, i el progrés social i cultural. La nostra actuació la realitzem a través de l'acció sindical als centres de treball, amb la negociació col·lectiva com a eina fonamental per al repartiment de la riquesa i amb el diàleg social i la representació institucional.

La representació sindical és garantia de drets. Està més que demostrat que allà on tenim representació sindical hi ha millors condicions de treball. És per això que per a la UGT és fonamental augmentar el nostre número de delegats i delegades als centres de treball, per defensar més i millor els treballadors i treballadores. Ser un sindicat representatiu ens permet formar part del diàleg social i situar les nostres reivindicacions davant dels poders públics, incidint en les polítiques públiques i avançar en més i millors drets laborals i socials. Amb aquesta actuació defensem la totalitat dels treballadors i treballadores, estiguin o no afiliats al sindicat o tinguin o no representació sindical als seus centres de treball.

La nostra acció sindical i la participació en el diàleg social ha donat lloc

a acords com el de la reforma laboral i l'augment substancial del salari mínim interprofessional (SMI). La reforma laboral ha incidit de manera significativa en la lluita contra la precarietat laboral a Barcelona, amb l'augment de l'ocupació, sobretot entre les dones i els joves, i l'augment significatiu de la contractació indefinida que ha donat estabilitat a milers de treballadors i treballadores. L'augment del SMI, per la seva banda, ha sigut clau per a la lluita contra la precarietat a la ciutat. No obstant això, tot i l'important augment global registrat entre 2018 i 2023 -un 46,74%, de 736 a 1.080 euros-, el SMI a Espanya continua essent insuficient, tenint en compte les capacitats econòmiques i productives del nostre país, les realitats de l'entorn europeu i les recomanacions de la Carta Social Europea en termes de remuneració justa.

Viure a Barcelona amb 1.080 euros al mes no és gens fàcil, i és per això que continuem reivindicant pujades salarials per fer front a l'increment de preus i que reclamem al Govern de Catalunya i a les patronals la creació d'un salari mínim de referència equivalent al 60% del salari mitjà del país, que en l'actualitat és de 1.371,55 euros mensuals (19.201,68 euros bruts l'any).

Mala praxis de les empreses

Al llarg del 2023, hem vist la mala praxi i la dinàmica especulativa d'algunes empreses que traslladen l'increment dels costos de les matèries primeres i l'energia al preu final de venda dels productes, i aconsegueixen increments rècord dels seus marges de benefici, que repercuteixen en l'increment de l'IPC i enfonsen la capacitat adquisitiva de les persones treballadores, ja que els increments salarials es troben molt lluny de l'augment dels preus.

Davant d'aquesta situació, cal continuar avançant en noves reformes per acabar amb la precarietat laboral encara existent, augmentar salaris i establir polítiques actives efectives per donar oportunitats a les persones que encara no tenen feina, així com implementar canvis en el sistema productiu, incentivant les activitats que aporten major valor afegit.

Cua a l'Oficina de Treball. ARXIU

Mobilització dels treballadors del Bicing el passat novembre. CARRER

OPINIÓ Allà on no hi ha un centre de treball fix, la dificultat que els treballadors i les treballadores s'organitzin s'intensifica de forma notable

Liliana Reyes

Secretaria de Noves Realitats del Treball, Territori i Migracions de CCOO

El cas dels 'riders', la llar i les cures: fer proper el sindicalisme

En la precarietat interseccionen múltiples factors que generen una situació d'incapacitat per poder tenir una vida digna i vivible. I l'equació de la problemàtica no és difícil de veure: preus alts d'habitatge, energia i alimentació, i el desconeixement i la manca de drets, entre d'altres, fan que només amb els nostres salaris -fins i tot amb les pujades del salari mínim interprofessional (SMI)- sigui impossible cobrir totes les necessitats bàsiques. El problema, però, és difícil d'abordar sense voluntat política i eines per conquerir, recuperar i exercir drets que ens permetin tenir una vida millor. Això de la voluntat política dona per a un altre debat. Centrem-nos ara en les eines.

Eina eficaç contra la precarietat

El sindicalisme de classe no ha deixat de ser una de les eines més eficaçes per a la classe treballadora, sobretot per a la que pateix més precarietat. Els darrers anys, hem estat testimonis de grans canvis a nivell macro, com la reforma laboral i la de les pensions. I a nivell micro, tenim experiències de conquesta i reconeixement de drets amb els col·lectius de les treballadores de la llar i les cures i els riders, per exemple.

Precisament amb aquests col·lectius hem après novament que el sindicalisme ha de ser proper, d'interacció personal. Allà on no hi ha un centre de treball fix, sense espai físic comú, sense interacció social, sense temps, amb mancances de tota mena, la dificultat

que els treballadors i treballadores ens puguem organitzar s'intensifica notablement. Les organitzacions hem de fer l'esforç de portar les eines allà on calen.

Així ho hem fet amb els riders: els hem informat un a un sobre els seus drets, al carrer mateix; hem fet tallers de formació sobre els mecanismes per poder exercir aquests drets, i sobre normes de circulació viària per evitar accidents; els hem assessorat per a la seva regularització administrativa; els hem acompanyat jurídicament en les denúncies davant la inspecció de treball, i també acompanyat en les iniciatives d'organització cooperativa; i hem lluitat al seu costat en vagues i en la convocatòria d'eleccions sindicals. És aquesta una de les principals estratègies que tenim sobre la taula, la de lligar per la nostra via allò que el capitalisme i la patronal trenquen: la unitat dels processos productius, i entre els treballadors i treballadores.

Ha estat una experiència similar a la de les companyes del treball de la llar i les cures. Anys de col·laboració amb les entitats i d'assessorament en temes d'estrangeria ens han permès també aproximar al sindicat, de manera presencial i virtual, a milers de dones que han realitzat la formació de drets laborals i que han decidit afiliar-se i organitzar-se al sindicat per defensar de manera individual allò que és just al seu lloc de treball, però també per reclamar de manera col·lectiva la ratificació del conveni 189 i el dret al subsidi per desocupació.

BARCELONES

Rodríguez Ocaña, l'obrer que no va poder ser regidor

El 1973, Fernando Rodríguez Ocaña, veí de la Trinitat Nova, va decidir presentar-se a les eleccions pel Districte IX, que incloïa barris del que ara són Sant Andreu i Nou Barris. Una aventura col·lectiva que va servir per evidenciar les mancances democràtiques del règim franquista

CARLES PRIETO

El moviment popular a Barcelona ha tingut molts episodis importants. Un dels més remarcables va ser la campanya per a l'elecció de Fernando Rodríguez Ocaña com a regidor de l'Ajuntament, una fita de la qual s'han celebrat els 50 anys.

La mobilització contra el Pla Parcial de Nou Barris a començament dels anys setanta va afavorir la creació de l'Associació de Veïns de Nou Barris -i de les associacions de cadascun d'ells-, que es va caracteritzar per la seva lluita per la millora de les condicions de vida en aquesta zona mancada dels serveis més essencials. L'octubre del 1973, Rodríguez Ocaña -obrer migrant, veí de la Trinitat Nova i membre actiu de l'associació veïnal- va decidir presentar-se a regidor pel Districte IX, que comprenia Nou Barris, Sant Andreu, la Sagrera i el Bon Pastor. Eren les eleccions pel terç familiar del consistori barceloní. Encara en ple franquisme, l'Ajuntament era una institució no democràtica, però cada tres anys es convocaven comicis per escollir algun dels tres terços d'on provenien els regidors: el familiar, el sindical i el corporatiu.

La veu dels veïns i veïnes

La campanya de Rodríguez Ocaña, que s'erigiria en portaveu de les aspiracions col·lectives, es basava en la defensa dels interessos del veïnat: "Solo los trabajadores están realmente interesados en resolver los problemas de los barrios"; "la misión del concejal debe ser informar a todos los vecinos de los proyectos del Ayuntamiento, y llevar al Ayuntamiento únicamente las soluciones que los vecinos exijan delante de los problemas"; "asimismo, las decisiones tomadas por las asambleas de las asociaciones de vecinos tienen una gran autoridad y deben ser respetadas por el Ayuntamiento".

La campanya va consistir a fer propaganda i difusió del programa pel carrer, a les escoles, a les fàbriques, als centres esportius i, sobretot, casa per casa, explicant als veïns i veïnes qui era i què proposava Rodríguez Ocaña. Recomano vivament que llegiu el llibre del mateix Rodríguez Ocaña *Candidato de los trabajadores* (Avance, 1975), amb pròleg de Francisco Candel i una introducció de Josep Maria Maymó, Pep Martínez i Jordi Vallverdú -que van ser l'ànima i la direcció d'aquella campanya-, on s'explica detalladament el perquè i el com es va realitzar. El triomf va ser rotund: més de 4.000 vots de diferència sobre el segon candidat, tant a Nou Barris com al sector sud.

El sistema, en evidència

Rodríguez Ocaña, però, no arribaria mai al Consistori. La Junta Electoral va impugnar la seva candidatura per haver incomplert un tràmit administratiu. Els veïns i veïnes, les associacions i sectors ciutadans ben diversos van protestar, però no va servir de res. L'eliminació del candidat obrer demostraria, un cop més, que l'exercici de la democràcia era més complex que anar a votar de tant en tant i que els programes no eren més que demagògia electoral. En quedava fora un programa verdaderament popular i democràtic, i es feia evident la necessitat d'uns ajuntaments democràtics.

L'experiència va ser enriquidora. L'acte d'afirmació de la classe obrera, dipositant la seva confiança en un dels seus, capaç de posar-se al capdavant dels sentiments col·lectius, així com l'adhesió de molts sectors no obrers, va mostrar que es podia construir un ampli moviment de sectors diversos a l'entorn d'un programa, potser poc definit, però clarament democràtic. La campanya, però, va demostrar també la impossibilitat d'exercir una *petita democràcia* en el si d'una estructura política autoritària. La democràcia exigeix institucions democràtiques, instruments de

Després de tants anys d'agitació clandestina, per primer cop vam poder repartir un programa popular i parlar-ne obertament

representació i participació ciutadana, homes i dones que encarnin i defensin els interessos populars. Els fets deixaven clar que les eleccions, pretesament democràtiques, eren una pantomima.

Però aquella campanya, aquella mobilització, va significar un abans i un després per a molts dels que hi vam participar. El porta a porta era un alè d'esperança; la resposta del veïnat era estupenda: cada dia hi havia més voluntaris, joves del barri, de clubs i d'entitats. I el triomf va ser una injecció d'autoestima tremenda. Utilitzant les nostres armes -el programa, el diàleg, la gent- vam guanyar l'autoritarisme.

El PSUC i Bandera Roja es posicionen

Ara bé, no tots anàvem a l'una. En aquells moments que començaven a funcionar les associacions veïnals, la iniciativa política als barris era de les comissions de barri, encara dividides. Hi participaven, sobretot, militants de grups i partits d'esquerrers. En la idea de concórrer a les eleccions pel terç familiar, el PSUC -principal partit de l'oposició al franquisme i de la lluita de la classe obrera per les llibertats democràtiques- no hi estava d'acord: considerava que l'eix principal de la lluita era crear les condicions per a la vaga general política, i que no tocava ocupar els ajuntaments, que eren institucions no democràtiques i desprestigiades. Defensava que les eleccions al terç familiar eren un trampolí de la burgesia per participar en un consistori corrupte, una opinió compartida per bastants grups d'esquerrers.

Al comitè de barris de Bandera Roja, en canvi, vam pensar que era una oportunitat d'utilitzar les eleccions com a plataforma legal per denunciar l'Ajuntament i reivindicar els programes populars des de dins del Consistori, com d'alguna manera venia fent CCOO amb el sindicat vertical, ocupant els comitès d'empresa a les grans fàbriques. Després de tants anys fent agitació i propaganda clandestina -amb fulls volants, pintades, pancartes i manifestacions-, ara podíem repartir el programa popular pel carrer i anar casa per casa, parlant i escoltant la gent. I proposant un candidat obrer, del barri. Que, si no n'estaven convençuts, només calia escoltar-lo als mítings.

** Carles Prieto va ser president de la Favb entre el 1978 i el 1982.*

Cartells electorals que il·lustren la portada del llibre de Rodríguez Ocaña.

Compàs d'espera per al carril bici de la Via Augusta

FOTOS: JOAN MOREJÓN

Tot i que els últims anys els ciclistes han guanyat espai per desplaçar-se amb seguretat, Barcelona és encara una ciutat dissenyada per al cotxe. El carril bici de la Via Augusta, inaugurat el juliol passat, ha esdevingut un símbol de la guerra per la mobilitat: el moviment veïnal de Sarrià defensa aquesta via que permet moure's per la majoria dels barris del districte de manera eficient i saludable. La iniciativa es va aprovar als pressupostos participatius a proposta de la Plataforma Bici Augusta, que va aconseguir prou suport veïnal -i del mateix Ajuntament- per tirar-la endavant. El setembre, el govern de Collboni, pressionat pel lobby del cotxe, va començar a qüestionar-la i va encarregar un estudi per buscar "traçats alternatius". El resultat s'hauria de fer públic aquest gener. Els automobilistes no accepten perdre un carril que els ralentitza la sortida i entrada a la ciutat. El veïnat ha respost mobilitzant mig miler de persones en una manifestació on quedava clar que no només no hi volen renunciar, sinó que volen que el traçat continuï més enllà del nucli antic. Fer marxa enrere al carril bici serà una estafa a la ciutadania. **REDACCIÓ**

Mig miler de persones es van manifestar el 21 d'octubre per reclamar que no desaparegui el carril bici de la Via Augusta. J. M.

El carril bici de la Via Augusta, que ha tingut un cost de més d'1 milió d'euros, connecta actualment els barris de les Tres Torres, Sant Gervasi-la Bonanova, Sant Gervasi-Galvany i el Putxet i el Farró. J. M.

Aquesta infraestructura, reivindicada des de fa més de 15 anys, aspira a la connexió amb la xarxa metropolitana a través del Túnel de Vallvidrera, expliquen des de la Plataforma Bici Augusta. J. M.

BARCELONES

Veïns del Bon Pastor comenten la maqueta del nou barri. JOAN LINUX

Les cases barates del Bon Pastor, memòria i habitatge

La visita al Museu de les Cases Barates del Bon Pastor permet viatjar al 1929, quan es va crear aquest grup d'habitatges, conèixer com s'hi vivia i repassar-ne l'evolució històrica

Des que el Museu de les Cases Barates del Bon Pastor es va inaugurar l'11 de març passat, unes 10.000 persones han visitat l'equipament. L'espai es va configurar a partir de la museïtzació d'una de les illes de cases, entre les quals s'han conservat quatre habitatges intactes que permeten fer-se una idea de com s'hi vivia i que n'expliquen l'evolució de l'interior entre el 1929 i el 2017. El projecte va sorgir del veïnat, amb el paper destacat de l'Associació de Veïns del Bon Pastor, i el Museu d'Història de Barcelona (Muhba), amb el suport del Districte de Sant Andreu.

Una visita a aquests habitatges permet traslladar-se físicament, sobre el terreny mateix, a cada una de les èpoques que s'hi representen i que evoquen com vivien les famílies en aquestes cases barates. S'hi poden veure objectes propis de cada etapa, com el mobiliari, els electrodomèstics que es van anar incorporant a les llars -la rentadora, la cuina, la nevera, la ràdio i la televisió...-, així com altres elements característics: llibres, discos de vinil, joguines o pòsters de grups de música.

El Patronat de l'Habitació de Barcelona va aixecar el 1929 quatre grups de cases barates: Eduard Aunós -a la Zona Franca-, Ramon Albó -a Horta-, Baró de Viver i el Bon Pastor, que aleshores s'anomenaria Milans del Bosch, pel militar espanyol

que va ser governador civil de la ciutat entre el 1924 i el 1929, durant la dictadura de Primo de Rivera. Amb la proclamació de la Segona República, el 14 d'abril del 1931, el grup passaria a denominar-se Bonaventura Carles Aribau. En aquesta àrea -llavors totalment agrícola-, es van ubicar 784 habitatges, la majoria de 48 m² i la resta de 64 m², per acollir migrants d'altres llocs de l'Estat -com ara Múrcia, Andalusia, Castella la Manxa o la Comunitat Valenciana- i també barraquistes de Montjuïc que van haver de deixar la muntanya amb els preparatius de l'Exposició Universal del 1929. Un altre fet a tenir en compte és que tant el nucli de Milans del Bosch com el de Baró de Viver van pertànyer al municipi de Santa Coloma de Gramenet fins al 1945, quan es van agregar a Barcelona.

Impulsat pels veïns i veïnes

La participació veïnal a l'hora de posar en marxa el nou museu va ser vital des del principi, tant per poder reflectir la memòria històrica del barri com per la seva aportació de material gràfic i objectes. Paquita Delgado Espín, presidenta de l'Associació de Veïns del Bon Pastor, va néixer el 1956 en una d'aquestes cases i hi va viure fins el 2018, quan es va traslladar als edificis nous. Era ja la tercera generació, perquè abans hi havien viscut els pares i els avis. José María Fanlo Ruiz, tam-

ADAPTAR-SE A VIURE EN UN BLOC DE PISOS

L'enderroc de les cases barates del Bon Pastor va obligar a real·lotjar el veïnat, un procés que va començar el 2006 i que es va fer en diverses fases. Hi va jugar un paper important el servei d'acompanyament als veïns i veïnes que s'havien de traslladar als nous edificis. "Vam reivindicar aquest servei des del principi, perquè donava tranquil·litat a la gent. Es va mantenir, no sense dificultats, i en les últimes fases es va consolidar", comenta José María Fanlo. Paquita Delgado afegeix que el servei "s'hauria d'agafar com a exemple: la forma de viure a les cases barates era molt diferent i el fet de passar a un edifici requeria una adaptació".

bé de l'associació veïnal, va sovintejar el barri des del 1962. Tot i que no residia a les cases barates, hi tenia amics i hi anava a casa seva sovint. Recorda que, quan es va constituir l'Associació de Cebres de Família, repartia propaganda de la reivindicació de l'ambulatori des del carrer de Biosca fins a la zona del riu. Amb tots dos, *Carrer* ha fet una visita al museu.

"Vam començar treballant la memòria històrica del barri. I a partir d'aquí, va sorgir la idea de fer un museu que expliqués la història del Bon Pastor i de tot l'habitatge obrer de Barcelona", explica Delgado. En aquest sentit, recorda que "el Grup de Recerca Polis, de la Universitat de Barcelona -amb molta experiència en fer tallers- va ajudar molt, i els veïns portaven fotografies antigues i documents que s'escanejaven. També es recollia una petita història que explicaven els veïns". "Quan s'hi va incorporar el Muhba, es van dedicar molts mesos a fer visites i entrevistes als veïns, a casa seva", afegeix.

El Museu de les Cases Barates, finançat pel Pla de Barris, és un equipament de ciutat que projecta el Bon Pastor a Barcelona i que l'apropa a la ciutat, com abans ho va fer l'arribada del metro o la celebració d'actes a la riba del riu Besòs en motiu de les Festes de la Mercè.

Estris quotidians de les cases barates, convertits en peces de museu. J. L.

BREUS DE BARRI

El parc de Joan Miró 'només' perdrà 118 arbres

Generalitat i Ajuntament han acordat ocupar 3.500 m² menys del parc de Joan Miró i treure 118 arbres, en comptes dels 178 previstos inicialment, durant les obres d'ampliació de l'L8 dels Ferrocarrils entre Espanya i Gràcia. Les afectacions arribaran a l'estiu i s'allargaran dos anys i mig. El veïnat, que s'havia mobilitzat contra la tala, ha aconseguit salvar de la piconadora una seixantena d'arbres. L'Administració s'ha compromès a reposar-los tots després de les obres.

L'AV Torre Llobeta celebra els seus 60 anys

L'Associació de Veïns i Veïnes de Torre Llobeta i Vilapicina va celebrar al novembre 60 anys de vida. Creada el 1963, és la més antiga de Nou Barris i una de les més longeves de tota Barcelona. Una de les seves lluites històriques va ser la conversió de les cotxeres d'autobusos de l'antiga avinguda de Borbó en una illa d'equipaments. L'acte oficial, a la masia reconvertida en centre cívic que dona nom al barri, va incloure una exposició i diversos concerts.

L'Arxiu de Roquetes, d'aniversari

L'Arxiu Històric de Roquetes-Nou Barris va celebrar al novembre el 40è aniversari. Fundat el 1983 per persones de l'Escola d'Adults Freire -i ubicat en l'actualitat a l'Espai Via Favència-, fa quatre dècades que recupera, preserva i difon la memòria històrica de les barriades que conformen el districte, organitzant passejades, rutes, tertúlies, projeccions, exposicions... El seu fons ha anat creixent gràcies a les aportacions documentals de particulars.

HABITACIONS MÚLTIPLES

A les habitacions múltiples hi caben més identitats. Els migrants van venir de molt lluny, als pisos reformats o sense reformar, en bon o en mal estat. Ells ja s'han establert, ja som nosaltres. 'Vellvinguts'

Mireia Fernández, en su habitación. MARC JAVIERRE

“No he nacido en Perú, pero como si allí hubiera nacido”

Pregunta 1: “¿Que de qué patria me siento? No lo sé, no sabría qué contestar. Perú no es solo el lugar de mis orígenes, es mi comunidad, mi historia”.

Pregunta 2: “¿Que de dónde soy? Soy española hija de padres peruanos. Me siento orgullosa de mis dos nacionalidades. Y soy catalana, el catalán es mi segunda lengua”.

El corazón *partió* de Mireia Fernández (Barcelona, 1998) se debate entre el blanco y el negro, como en el videoclip *Black or White*, de Michael Jackson (*It don't matter if you're black or white* [no importa si eres negro o blanco]). Ordenada. Metódica. Correcta. Familiar. Disciplinada. La habitación de Mireia, en el piso del Eixample en el que vive con sus padres, adquiere los rasgos que la definen. “Hago lo que se debe hacer y no me salgo del camino. Por eso estudié Derecho”.

Vestida de rosa cachemira, trabaja en el ámbito del derecho público -en las licitaciones, las expropiaciones y el macrourbanismo-, en Gassiot Advocats & Property, en la calle Mallorca. Desde octubre de 2022 ocupa la secretaria general del Centro Peruano en Barcelona, que cuenta con unos novecientos socios.

¿Cómo es la habitación de Mireia?

Sobre la cama, un peluche llama, el animal de carga de los Andes. “Mi madre, Soledad, llegó a Barcelona el 30 de marzo de 1983.

Me acuerdo del día porque coincide con el de mi cumpleaños. Luego vendría mi padre, Miguel Ángel. Se conocieron en Barcelona. Me tuvieron a mí y a mi hermano, Ángel Joan”. Aunque solo ha visitado una vez en su vida el Perú de sus ancestros -Lima, Cuzco, Iquitos, Trujillo-, Mireia siente una sincera fascinación por lo que representa la república de los pueblos incas. *It's black, it's white* [es blanco, es negro]

En el mueble, una sevillana, con su traje de faralaes de rojo carmesí, con sus ojos negros, “luceros que alumbran”, se-

“Soy española hija de padres peruanos. Me siento orgullosa de mis dos nacionalidades. Y soy catalana, el catalán es mi segunda lengua”

“Celebro dos días de la madre y dos del padre, y las fiestas nacionales catalanas, como el Sant Jordi, pero en Nochebuena comemos pavo”

gún la copla de Concha Piquer. *It's black, it's white*.

La bandera peruana con el escudo nacional: la vicuña, el árbol de la quina y la cornucopia de monedas de oro. *It's black, it's white*.

La bandera española, con el castillo almenado, el león rampante y la granada. *It's black, it's white*.

Colgada en la pared, la camiseta del portero de la Selección de fútbol de Perú, Pedro Gallese -dorsal número 1-. “Nos ha salvado de muchas, aunque no hemos conseguido clasificarnos para el Mundial”, se apena. Gallese le firmó la camiseta después de la celebración del partido entre Perú y Nueva Zelanda, celebrado el 5 de junio pasado en el RCDE Stadium -ganó Perú por 1-0-. *It's black, it's white*.

Colgada de una percha, la camiseta de la Selección de fútbol de España, con la estrella de cinco puntas como ganadores de una Copa Mundial de Fútbol. “También se puede decir que soy del Barça, y mi jugador favorito es Gavi, por su entrega incondicional”, suspira. *It's black, it's white*.

En el antebrazo derecho, Mireia se ha tatuado la bandera de Perú. La piel rosácea podría pasar por el océano Pacífico que le hace frontera. “Así llevo Perú siempre conmigo”, lo acaricia. *It's black, it's white*.

En el brazo izquierdo, nada. En el tobillo, el nombre de su hermano, Ángel Joan -“mi madre nos repite que los amigos pasarán, pero que los hermanos siempre se tendrán el uno al otro”-. *It's black, it's white*.

Le gusta la música criolla, en especial la canción del compositor Luis Abanto Morales *Cholo soy*: “Cholo soy y no me compadezcas. / Déjame en la puna, vivir a mis anchas, / trepar por los cerros detrás de mis cabras”. De pequeña, su abuelo materno le cantaba canciones criollas como si fueran una nana. *It's black, it's white*.

Por simpatía con su padre, devota de la Virgen de la Otuzco (Trujillo), “madre de la misericordia y de la esperanza”. *It's black, it's white*.

Por simpatía con su madre, devota de la Moreneta, la virgen de acá. *It's black, it's white*.

“Celebro dos días de la madre y dos días del padre, el de Perú y el de España, que no coinciden en las fechas”, dice. *It's black, it's white*.

“Celebro las fiestas nacionales catalanas como Sant Jordi, el día de la Mona y Sant Esteve, aunque en Nochebuena siempre comemos pavo, como en el Perú”, dice. *It's black, it's white*.

“El turrón de Doña Pepa lo compramos en octubre, que es el mes para venerar al Señor de los Milagros, el Cristo morado”, dice. *It's black, it's white*.

“Tengo una cobaya como mascota [en Perú, cuy]. La llamo Juárez, por la película de Disney *G-Force: licencia para espiar* [2009], en la que los protagonistas son cobayas”, dice. *It's black, it's white*.

“En esto no sigo la tradición de Perú: allí las cobayas son un plato típico de la gastronomía”, dice. “Soy un mix, de aquí y de allí”, sostiene la barcelonesa Mireia Fernández. Paladea los camotes como paladea los boniatos, porque lo mismo son. “Mi madre me dice que no he nacido en Perú, pero como si allí hubiera nacido”.

Where your blood comes from / Is where your space is [De donde viene tu sangre / es donde está tu espacio]. **JESÚS MARTÍNEZ**

BREUS DE BARRI

L'hort jardí de la Prosperitat, en perill

El BBVA i el fons voltor Cerberus, propietaris del solar del carrer de Joaquim Valls 79, al barri de la Prosperitat, es van esperar gairebé a l'últim dia de l'any per comunicar al Districte de Nou Barris que no volen renovar la cessió d'ús que permetia que l'hort jardí Date una Huerta continués la seva activitat. La cessió d'ús al Districte i el conveni posterior amb l'Associació Veïnal de Prosperitat era el fruit d'una llarga lluita de set anys, en què es van poder aturar diversos intents de desnonament, amb l'argument que mentre no s'edifiqui al solar l'espai ha de continuar sent útil per al barri.

El que abans era un solar abandonat s'ha convertit en un lloc de trobada veïnal ple de vida. Els arguments del barri continuen sent els mateixos: totes les parts implicades -propietat, Ajuntament i veïnes- hi surten guanyant amb l'ús social d'un espai que restava abandonat i ple de brutícia. El veïnat no dona la batalla per perduda i demana a l'alcalde Collboni que hi intercedeixi personalment per arribar a un nou acord. Ser propietari d'un sòl implica també responsabilitats!

GELATERIA

Casa fundada l'any 1912

**FABRICACIÓ PRÒPIA
I ARTESANA**

OBERT TOT L'ANY

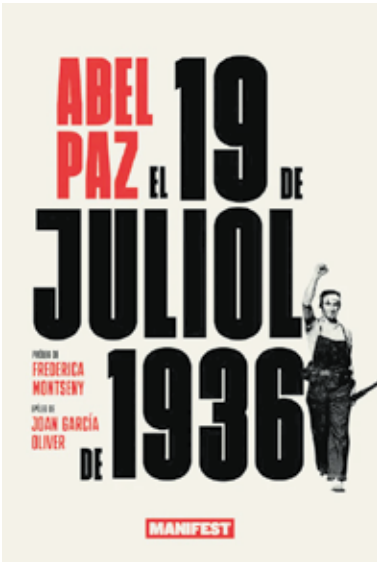
SUÏSSOS, ENTREPANS, ORXATES
TORRONS ARTESANS

Rambla Poblenou, 44-46
93 309 18 72 - Barcelona
www.eltioche.com
eltioche1912@hotmail.com

BARCELONES

Assaig històric

La Barcelona en lluita (armada)

EL 19 DE JULIOL DE 1936

Abel Paz
Manifest Llibres, 2023
168 pàgines. 14 €

El desaparegut Abel Paz, biògraf de Buenaventura Durruti, va ser un dels historiadors de referència del moviment anarquista. Manifest Llibres tradueix al català el seu assaig breu sobre la victòria de l'antifeixisme en els primers atacs contra la II República a la Barcelona de l'estiu de 1936. Paz es va centrar sobretot en el 19 de juliol.

La seva és una crònica emocional i emocionant, amb quelcom de novel·lesc. L'autor trenca desacomplexadament l'aparença d'objectivitat i de neutralitat habitual en l'assaig històric. Dimensiona el valor i els sacrificis dels milers de militants polítics que es van enfrontar amb l'exèrcit per lluitar contra el feixisme, i dels líders anarquistes que van combatre a peu de carrer. Fixa la mirada en la CNT i la FAI, com a organitzacions que van vehicular els ciutadans que volien actuar. Les institucions republicanes, representades com lentes i més aviat porugues, i els cossos policials i militars que van alinear-se amb el govern vigent, són tractats com personatges secundaris.

L'antic ministre Joan García Oliver, que va viure les batalles d'aquell dia, va escriure en l'epíleg del llibre que un factor fonamental en la derrota del feixisme va ser "el desconeixement, per part dels facciosos, de la topografia de la ciutat". La crònica de Paz, en canvi, presta molta atenció als carrers de Barcelona, als edificis que van ser punts estratègics de la confrontació i el seu entorn. I reflecteix atmosfèricament aquelles hores en què l'urbs es va convertir en escenari de resistència guerrillera. **I.F.**

Reportatge

La Transició violenta

La periodista Mar Padilla recorda l'intent d'atracament del Banc Central, que va agitar l'Espanya posterior al cop d'Estat de Tejero, a través d'un relat tens, energètic i, finalment, desmitificador

ASALTO AL BANCO CENTRAL

Mar Padilla
Libros del KO, 2023
160 pàgines. 18,90 €

L'any 1981, pocs mesos després del fallit cop d'estat del 23-F, en un context de proliferació de la violència als carrers, un grup d'homes va irrompre al Banc Central de Barcelona i va retenir centenars de treballadors i clients com a hostatges. Durant més de trenta hores de tensió, va volar la imaginació dels cossos policials, del Govern i de la ciutadania davant la possibilitat que els autors participessin en una conxorxa ultradretana que pretengués una regressió cap a la dictadura. La periodista Mar Padilla ha recordat aquests fets a *Asalto al Banco Central*, una tensa crònica escrita amb l'energia i el ritme d'un thriller literari.

Els relats més laudatoris de la transició cap a la democràcia parlamentària a l'Estat han distorsionat el record dels primers anys del postfranquisme, però Padilla aposta per fer memòria de les agitacions i no solament dels consensos. Les primeres pàgines del llibre parlen d'un país recorregut per la violència, sacsejat pels atemptats

d'ETA, dels GRAPO i de diversos grups d'ultradreta, i també per la crisi de seguretat ciutadana derivada de tota mena de robatoris.

D'aquestes circumstàncies neix el mite del Banc Central cultivat pel cervell de l'atracament, José Juan Martínez Gómez, *El Rubio*, que ha afirmat que la seva acció va ser un encàrrec

dels serveis d'intel·ligència espanyols. Padilla fa un relat del que es coneix dels esdeveniments que no acaba de descartar la possibilitat de la connexió dels atracadors amb grups colpistes. El seu treball, però, acaba apostant per la refutació: Martínez inventa, fabula com si hagués combinat les pel·lícules de *quínquis* amb el thriller polític.

El balanç que fa l'autora no és un exercici de comparació de fonts bibliogràfiques, sinó que es nodreix d'una investigació original: diàlegs mantinguts amb el mateix Martínez, amb companys de la seva banda, amb hostatges de l'atracament, amb diversos investigadors... Les indagacions la duen a la Barceloneta, on sembla que es va planejar tot plegat. Padilla troba espais de supervivència de l'antic barri en el nostre present de gentrificació. I en ells, troba testimonis d'un passat de bars amb parròquia anarquista de dedicacions clandestines.

Quan arriba el moment de desfer el suflé de conspiranoia, tot pren un aire un xic més meditatiu. Al llarg de tot el llibre ja s'havien filtrat consideracions que anaven més enllà de la crònica de successos: pinzellades sobre el desencís polític, sobre la crisi d'una joventut que no veia futur, i sobre la desmobilització social que va generar tot plegat. **IGNASI FRANCH**

Novel·la autobiogràfica

Un revolucionari internacionalista a la vaga del 1917

El naixement de la nostra força és un dels grans clàssics de la literatura política de tots els temps. El seu autor, conegut sota el nom literari de Victor Serge, es va inspirar en la seva estada a Barcelona per escriure aquesta novel·la situada en els temps d'una important -i fallida- vaga que va tenir lloc el 1917. Eren els temps en què Europa mirava cap a Rússia i la seva revolució... mentre el món es dessagnava per la I Guerra Mundial.

Serge ens trasllada a una ciutat considerada un centre d'ebullició revolucionària, però alhora ubicada en l'Espanya neutral. Aquesta doble circumstància va facilitar que els seus carrers es convertissin en un punt de trobada per a un grup heterogeni de militants exiliats i desertors del qual

el mateix autor n'era un exemple: nascut a Bèlgica de pares russos, instal·lat a la Barcelona del pistolisme, posteriorment va viure a la Unió Soviètica -i va acabar els seus dies a Mèxic-. Aquest cos internacional completava un paisatge de conflictivitat farcit de pistolers, confidents, infiltrats locals i espies estrangers.

L'autor ofereix una mirada complexa sobre els esdeveniments. Hi ha tensió narrativa al voltant de l'esdevenir de la vaga, dels conflictes amb les autoritats, però també quelcom més: anhels, conviccions i dubtes. El relat, d'inspiració autobiogràfica i amb personatges que remetien a altres figures reals -com ara un revolucionari semblant a Salvador Seguí-, és violent i alhora té quelcom de poètic. **I.F.**

EL NAIXEMENT DE LA NOSTRA FORÇA

Víctor Serge
Tigre de Paper, 2023
276 pàgines. 19,50 €

LA FAVB INFORMA

Al·legacions veïnals al Pla Director Urbanístic

La Favb va presentar el passat 20 de setembre en roda de premsa les seves propostes i reflexions crítiques al model de metròpolis que planteja el nou Pla Director Urbanístic Metropolità (PDUM), que considera “poc ambiciós”. Realitzades a partir de l’anàlisi detallada del document, les al·legacions inclouen inquietuds i reivindicacions de les entitats veïnals federades. Els principals arguments de la Favb tenen a veure amb les problemàtiques generals i els reptes als quals hauria de donar resposta el PDUM: la mobilitat, la infraestructura verda, els equipaments, l’accés a l’habitatge i el teixit productiu.

Avenços i mancances

La Favb és conscient de la importància del PDUM quant als seus objectius estratègics, la visió metropolitana que planteja i perquè, per primer cop, es contempla la millora mediam-biental. No obstant això, hi ha alguns temes que no es tracten de forma satisfactòria:

- La manca d’ambició pel que fa a les reduccions de les emissions de Gasos d’Efecte Hivernacle davant de l’emergència climàtica.
- La necessitat d’una major definició de les avingudes metropolitanes.

- La manca de connexió a l’àmbit Besòs.
 - Incloure propostes d’interès metropolità que preocupen el veïnat.
 - Preservar els petits espais estratègics, com ara l’espai agrícola de la Ponderosa.
 - La continuïtat del parc lineal de la Sagre-ra fins a Can Zam (Santa Coloma).
 - La necessitat de fer una reflexió sobre els equipaments metropolitans i veïnals al servei de la ciutat, i directrius que facin incompatible la funció de parc equipat amb l’ús turístic privatiu.
 - Una proposta més ambiciosa per garantir l’accés a l’habitatge.
 - La necessitat d’un Pla Especial Urbanístic d’Allotjaments Turístics (PEUAT) d’àmbit metropolità.
 - La pèrdua de sòl productiu a Barcelona i la manca d’una estratègia global de les Àrees d’Oportunitat Metropolitana (AOM).
- La Federació denuncia també la falta d’una governança metropolitana, i demana l’elecció directa del govern metropolità. Denuncia també l’absència de polítiques urbanes que unifiquin competències i facin possible la coherència entre el discurs plantejat en el nou instrument urbanístic i l’actuació de les seves línies guia.

REVISTES DE BARRI

El Poblenou

El número 124 de la revista de l’AV del Poblenou ve carregat de contingut, però posa especial èmfasi en l’incompliment dels compromisos per construir habitatge públic al barri -tema de portada i de l’editorial-. Mentre encara queden per construir 2.000 habitatges de protecció oficial previstos, el sector empresarial pressiona a tort i a dret per convertir sòl industrial en urbanitzable al 22@. Destaquem també la demanda veïnal perquè el solar de l’antic transformador del carrer de Castella -futura plaça de Manel Andreu- esdevingui un espai útil per al barri.

L’Informador

El butlletí de l’AV de la Clota es fa ressò, a la portada i a les pàgines principals, d’una notícia de gran transcendència per al barri: la recta final de la construcció dels dos nous edificis d’habitatges en règim cooperatiu a l’avinguda de l’Estatut, un fet que suposarà la transformació del paisatge de la zona i un augment del 40% de la seva població. A part dels 626 nous habitatges, 303 dels quals de protecció oficial, el veïnat espera guanyar espais comunitaris i equipaments públics. Això sí: preservant la peculiar identitat d’aquest racó d’Horta, el barri més petit de la ciutat.

El Butlletí

La revista de l’AV del Clot-Camp de l’Arpa dedica el seu tema principal a la reivindicació veïnal perquè s’aprovi, ni que sigui de manera inicial, el Pla de Patrimoni del barri, que va ser acordat en el passat mandat. “Ja anem en temps de descompte per complir els terminis”, denuncien. El veïnat recorda que la suspensió de les llicències de nova construcció caduca a principis de l’any que ve, i que la modificació del Pla General Metropolità que caldria realitzar no és de tramitació fàcil. A més, encara haurà de rebre el vistiplau de la Generalitat. L’Ajuntament no pot badar.

EL COR ROBAT

Carmen Casanovas

Presidenta de l’Associació Veïnal de San Cristobal-Viviendas SEAT

SR. PLASTIKO

“La gent està contenta, hem tornat a fer barri”

CATHERINA AZÓN

El barri de San Cristobal va aixecar-se als anys 50 per allotjar treballadors de la SEAT. El delimiten el passeig de la Zona Franca i els carrers Alumini, Alts Forns i Foneria. L’associació veïnal té junta nova -i rejuvenida- des del febrer passat. La presidenta, Carmen Casanovas, compagina l’activisme amb la feina. I té les coses clares: “Si esperes que l’Administració et respongui, no en treus res: cal estar al peu del canó”.

Parla’ns del barri de San Cristobal.

Jo vaig néixer aquí; el pare treballava a la Philips. Això era com un poble: horts, parròquia, vaqueria... Estàvem deixats de la mà de Déu. Se’ns considerava l’extraradi. Era com si no forméssim part de la ciutat.

Quin vincle teníeu amb la fàbrica de cotxes en aquella època?

Hi havia molt bon ambient. De petits, per Reis, hi anàvem a recollir regals. Es feien dinars i s’organitzaven excursions. Era un barri de gent treballadora. Encara avui hi viu molta gent que va treballar a la SEAT.

L’associació veïnal va començar una nova etapa el febrer del 2023.

L’anterior junta portava ja 30 anys. Era gent molt gran; tenien 80, 90 anys. Quan van veure que ja no podien continuar, uns quants vam dir “esto hay que levantarlo”. Ara som unes 17 o 18 persones, de 50, 60 anys, i alguns més joves. La gent està contenta: hem tornat a fer barri.

L’associació veïnal organitza la festa major, oi?

Sí, al juliol, per Sant Cristòfol, de divendres a diumenge. Amb orquestres a la nit, festa de l’escuma, sardinada, xocolatada, pallasos, activitats per a la gent gran... Les festes ajuden molt a cohesionar.

I durant l’any? Feu altres activitats?

Cada mes fem una excursió: vam marxar quatre dies a Lloret de Mar, hem anat a Rupit i la pròxima serà a les Coves de Sal. Al març vam fer paella per a 300 persones, al carrer. I fa poc, una botifarrada. I fem unes 25 activitats al nostre local -al damunt de l’antic mercat-, que fa de casal de barri: zumba, ioga, ball... Moltes estan orientades a nens i joves. Volem que vegin que el local també és seu i que cal que s’hi involucrin.

I a l’hora de solucionar problemes? La gent recorre a vosaltres?

Els problemes que afecten el barri passen per l’associació. I intentem col·laborar i solucionar-los. Com quan vam patir una plaga de rates.

Quina relació teniu amb la resta d’associacions de la zona?

Ens reunim per compartir punts de vista sobre problemes comuns. Amb la gent de la Vinya, Can Clos, Àncora, el Prat Vermell... Gent dels barris de la Marina. Molts ens han ajudat i aconsellat. Quan vam començar, no teníem ni idea, però vam dir “ya aprendremos”.

Quina és la principal reivindicació veïnal al barri?

Que s’hi faci una piscina. El projecte està aprovat des de fa quatre o cinc anys, però no tira endavant perquè no hi ha pressupost, diuen. Al barri, antigament, teníem la piscina de la SEAT, però la van treure. Ara hi ha una pista poliesportiva; hi ve gent de molts barris. Però per anar a la piscina, molta gent gran ha de pujar fins a les Picornell, a Montjuïc. Estem en contacte amb el nou govern municipal, a veure si aquest mandat es desencalla el tema. Hauré d’estar-hi a sobre.

L’arribada del metro ha resolt el problema de la mobilitat?

Aquesta línia del metro no ens porta al centre de la ciutat; sempre cal fer algun transbordament. “Pero algo es algo”. La connectivitat també ha millorat perquè ens han posat més autobusos: abans n’hi havia només dos, comptats. Ara, ens n’han de posar un que ens porti a la platja. Perquè abans teníem platja i ens la van treure, ho sabies? La platja de Can Tunis, on van fer el port industrial. Ens han dit que ens posaran un bus perquè puguem anar a la Barceloneta en deu minuts, vorejant la muntanya, pel litoral. Però per això també caldrà batallar.

Mercè Tatjer

Geògrafa i historiadora, ha dedicat la seva vida a explicar el passat dels barris de la ciutat, el llegat de la Barcelona obrera i el seu habitatge més humil

“No podíem explicar només la Barcelona gòtica o modernista”

NÉSTOR BOGAJO
ENTREVISTA

JOAN MOREJÓN
FOTOGRAFIA

Mercè Tatjer (Barcelona, 1942) va néixer al barri de Sant Antoni. “Bé, en realitat vaig venir al món a Gràcia, en una clínica de La Caixa que hi havia a dalt de tot del Torrent de les Flors”, precisa amb l'amor pels detalls que ha caracteritzat la seva trajectòria com a geògrafa i historiadora al servei dels barris de la ciutat. Si fa més de cinc minuts que militeu en el moviment veïnal, és gairebé segur que heu coincidit algun cop amb ella, salvant el Port Vell, defensant el patrimoni industrial o recuperant la memòria del barraquisme.

De petita, la família va haver de deixar casa seva i es va instal·lar al Gòtic, al carrer d'Escudellers. “Davant de Los Caracoles”. Allà va viure -i patir- la proliferació d'espectacles de flamenc per a turistes i *marines* de la Sisena Flota nord-americana. “La gent anava amunt i avall; a la nit no es podia dormir”, recorda amb les mateixes paraules de qualsevol veïna que visqui en aquest carrer setanta anys després. Perquè els problemes d'abans són els d'ara: “Al barri ja es partien les habitacions grans amb fustes. De vegades escoltaves: ‘Als del primer pis, pobres, els tenen en màrfegues!’”.

La mare -a qui ha dedicat un llibre, pendent de publicació- disposava d'una xarxa de tietes i amistats amb tentacles arreu de Barcelona: Hostafrancs -on va néixer-, Sants, la Barceloneta, Horta... Educada en el Noucentisme, duia la petita Mercè al Museu d'Història -coneixia el seu director, Agustí Duran i Sanpere- i al pati de Ca l'Ardiaca, amb la font que anys després l'ha vist passar sovint, com correspon a una habitual de l'Arxiu Històric. La mare també la duia al Liceu a tocar el piano. “Però ho vaig deixar. A mi el que de veritat m'agradava era col·leccionar catedrals: el pare comprava el diari i, si hi sortia la fotografia d'una catedral, la retallava i l'enganxava en un àlbum”.

El pare volia que estudiés comerç -ell s'hi dedicava-, però al final va fer Història, a la Universitat de Barcelona. Ella mai no ha estat una persona molt polititzada, però llavors va formar part de la secció de Cultura del Sindicat d'Estudiants. “Carregava llibres editats a França per posar-los en una

paradeta a la universitat”. Corria l'any de la Caputxinada. Es va llicenciar el 1971, amb una tesi sobre la Barceloneta, un barri que coneixia bé. “De petita, una tieta del Pla de Palau ens duia al cinema Marina i als banys de Sant Sebastià: ella es tirava per la plataforma i nosaltres la veiem per un ull de bou”.

Si tinguéssim una màquina del temps, us convidariem a veure la Tatjer -així l'anomenem molts, pel cognom, com les folkloriques-, viatjant a Simancas amb els companys d'universitat. O assistint a les primeres reunions de l'Associació de Veïns de la Barceloneta -en qualitat d'experta, durant la lluita contra el Pla de la Ribera-. O en una taula rodona per salvar el Vapor Vell. O Can Ricart. O Can Batlló. I la veuríem també al Cafetó del carrer de la Llibreteria, amb un grupet d'assidus a l'Arxiu Municipal Contemporani, abans i després que la Montserrat -l'arxivera- hi possés ordre.

Tatjer es va doctorar en Geografia el 1987 i des del 1993 és catedràtica de Didàctica de les Ciències Socials. El 2018 va rebre la Medalla d'Honor de Barcelona. Un altre mèrit que cal atribuir-li és el d'haver-nos ensenyat la revolució industrial a través del seu veritable motor: els treballadors i treballadores de les fàbriques. També ens ha explicat la història de l'habitatge humil: “No podíem explicar només la Barcelona gòtica o modernista”.

Des de fa uns anys, és veïna del parc de Joan Miró, a l'Esquerra de l'Eixample. Però abans va voltar ciutat. Del Gòtic, va tornar a Sant Antoni -zona de confort-, on va viure fins que es va casar amb el també geògraf Horacio Capel -un altre estudiós de guàrdia del moviment veïnal-. Tots dos van viure molts anys a les Corts. “Llavors, cap al 1973-74, vam haver de reivindicar les escoles bressol gratuïtes. Recordo quan vam anar caminant fins a la plaça de Sant Jaume, amb els nens”.

“Jo pensava que voldries parlar de patrimoni”, somriu. I en realitat, això és el que hem fet.

“La mare em portava al Liceu a tocar el piano, però a mi el que m'agradava de veritat era col·leccionar catedrals”